

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



# Status

RIKSORGAN FOR SVERIGES LUNGSJUKA





**KOCKUMS**  
MEKANISKA VERKSTADS AB  
MALMÖ  
GRUNDAT 1840

Lastmotorfartyget "BORGHOLT".  
Leveransår 1948. Lastförmåga 9575  
tons d.w. Fart 16 knop.  
Beställare A/S Ivarans Rederi, Oslo.



# Vid tvättstället

naturligtvis

## SIEVERT

SPARTVÅL & AUTOMAT

för flytande (kupongfri) tvål är betydligt mera ekonomisk och hygienisk i användning än en tvålbit. Genom en enkel tryckning tillföres handen automatiskt en lagom, bestämd kvantitet tvålvätska. Säljes i varuhus samt i järn- och färgaffärer.



GENOM EN ENKEL TRYCKNING

# A.B. Max Sievert

LÖDLAMPFABRIKEN

Sundbyberg, tel. Sthlm 28 25 30  
Filial i Göteborg: tel. 13 15 20

## STOCKHOLM

### A.-B. ARBETARNES TRYCKERI

Barnhusgatan 14 — STOCKHOLM  
Tel. 10 22 76, 11 11 92 — Postg. 4739  
Böcker — Tidskrifter — Blanketter

### Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20  
MODERNT OFFSETTRYCKERI

### JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.

**A. JÖNSSON & Co**  
Timmermansgat. 47 - Stockholm  
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Allt i Sulläder, Plattläder, Skinnvaror, Arbetsskodon, Trätöflor, Stövlar, Pjäxor, Chaufförkängor, Skinntöflor, Chaufför- och arbetshandskar, Reseffekter, Tågvirke, Bindgarn och seldon finner Ni i **Oskar W. Lindgren & Co. Läderhandel**, (Torsten Blidén). Ringvägen 127 (nära Götgatan). Tel. 41 09 14. Obs! Boxkalvstövlar, Sportskodon, Motorkängor och sydda manskängor av **C. G. Ströms** i Kumla välkända fabrikat. Mod. priser.

Medlemskap i statsunderstödd

### SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS  
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm  
Tel. 23 09 85

## Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

Specialitet

Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

## Försäkringsbolaget "ZÜRICH"

Birger Jarlsgat. 8, Sthlm 7. Tel. 67 05 10.

Vackra ENRUMSMÖBLER i ek och björk  
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängkläder, Gardiner, Armatur m. m.

**CONRAD AHLBERG**  
Bryggaregatan 7 Telefon 23 04 75  
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

RESERVERAD ANNONSPLATS

**BORAS och SÖDRA  
ÄLVSBOGERS LÄN**

## Ahviks Pappersindustri

Fabriken Svea, Bockasjögatan

Tillverkning av: Brevblock, Papeterier, Telefonblock m. m.

Lager av: Omslagspapper, papperspåsar, skrivpapper, bindgarn m. m.

Telefoner 164 10 - 135 44 - 122 39

# Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

14:e årgången

Utkommer varje månad

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.  
 Redaktör: Sixten Hammarberg.  
 Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.  
 Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,  
 1/2 sid 140:—, 1/4 sid 75:—,  
 småannonser 65 öre pr mm.  
 Prenumerationspriser: helt år 7:—,  
 halvt år 4 —



Kontrollmärke,  
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:  
 Kocksgatan 15, Stockholm 4.  
 Telefon 41 39 99 och 44 40 40.  
 Postgiro nr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:  
 Kamrergatan 3. Tel. 753 44.  
 Postgiro nr 95 00 65

## Partiellt arbetsföra — ett föråldrat begrepp

Grundtonen i den en längre tid förda debatten om partiellt arbetsföra har varit att skapa en fast folkopinion för deras existensberättigande som normala samhällsmedborgare — inte som objekt för välgörenhet och s. k. omhändertagande. Frågan om arbete genom egna insatser har också varit den främsta punkten i de paroller och uttalanden, som formulerats av de partiellt arbetsföras egna organisationer. Det har med andra ord gällt — och gäller allt fortfarande — att skapa en djupare medkänsla, en medkänsla som sträcker sig något längre än vad en aktuell nödsituation för dagen kräver. Ett ordentligt understöd och "att ingen behöver frysa och svälta" låter visserligen bra, men detta allmänna sätt att se är nära släkt med alla insamlingsaktioner och vädjanden man lär känna vid jultiden. En kortsiktig hjälp, som mera vädjar till känslan än förnuftet, verkar närmast som en sorts plåsterlapp. Man följer bara de värsta skavankerna bakom en tillfällig förgyllning av en trist och oftast mållös mänsklig tillvaro. Hur väl man än menar är det dock endast fråga om att i den mänskliga solidaritetens namn avlägsna den akuta nöden — den partiellt arbetsföres vardag återstår.

Men glädjande nog har mera långsiktiga perspektiv öppnat sig. Det är inte här meningen att ens namngiva de viktigaste kuggarna i det utvecklingens hjul, som fört oss fram till en modernare socialvård. Här skall endast nämnas ett betydelsefullt initiativ i den produktiva socialvårdens tecken — den nya arbetsanalysen — som efter amerikanskt mönster nyligen börjat praktiseras även i vårt land. Med arbetsanalys menas i korthet en metod genom vilken man på arbetsplatserna söker utröna de bästa förutsättningarna för

den ur hälsosynpunkt bästa arbetsplaceringen. Enklare uttryckt betyder det — "att placera rätt man på rätt plats".

Professor Bert Hanman från Amerika har varit ledare för de försök med arbetsforskning, vilka bl. a. gjorts vid ASEA:s verkstäder i Västerås. Han har kommit med verkligt friska uppslag, som ställer problemet partiellt arbetsföra på sin spets. Den uppslagsrike professorn har helt enkelt avlivat uttrycket "partiellt arbetsföra". Uttrycket är föråldrat och missvisande — det bör avföras ur diskussionen. Problemet är att finna en lämplig arbetsuppgift, allt efter individuellt bedömande av krafter och färdigheter i relation till arbetet och arbetsmiljön. Professor Hanman visar med siffror och tabeller hur man i Amerika i betydande omfattning placerat f. d. sjuka och handicapade i arbetslivet. Resultaten visa klart, att människor, som tidigare påtryckts stämplarna "sekunda arbetskraft, partiellt arbetsföra, vanföra" o. s. v., utfört fullvärdigt arbete. Jämförelser visa till och med att dessa människor procentuellt nått högre arbetsprestationer än den s. k. "högvärdiga" arbetskraften. Den nya arbetsforskningen betyder, att den uråldriga klassificeringen "sämre" och "bättre" arbetskraft håller på att ramla sönder.

En vidare redogörelse för denna högst intressanta fråga — en artikel om inplacering av fysiskt arbetshindrade i industrin av industriläkare Allan Hedfält — återfinnes på annan plats i detta nummer. Vi vilja endast här ytterligare understryka, att en systematisk arbetsanalys, i syfte att placera rätt man på rätt plats, kan kraftigt bidra till att avliva den gamla myten om partiellt arbetsföra som en börda för samhället.

Sixten Hammarberg.

# MAN skriver I PRESSEN



## Billigare tbc-läkemedel

blir det fr. o. m. årsskiftet enligt vad *Dagens Nyheter* meddelar. Apotekspriserna sänkes nämligen med 15 procent på bl. a. de kända tbc-läkemedlen Pas och Streptomycin. Tidningen skriver:

Från 1 december sänker apoteken priserna med ca 15 procent på flera i framställningen särskilt dyrbara, livsviktiga läkemedel. Bland dessa kan nämnas Pas, det viktiga tbc-medlet, aueromycin, streptomycin och chloromycetin.

— Dessa prissänkningar sker i överensstämmelse med den av apoteken tillämpade principen att i görligaste mån tillhandahålla livsviktiga läkemedel till för allmänheten överkomliga priser, omtalar ordföranden i Sveriges apotekarförbund, apotekare I. Gabrielsson. En dylik frivillig prissänkning gjorde apoteken sålunda på sin tid på det i början dyrbara penicillinet. På alla lever- och ventrikelpreparat tillämpar apoteken sedan länge en 10-procentig rabatt. Även insulinet säljes till ett pris som praktiskt taget endast motsvarar apotekens självkostnad.

## "Sekunda arbetskraft" är föråldrat namn

på f. d. lungsjuka framhöll fröken *Birgit Svensson, Malmö*, vid en konferens om arbetsvårdsfrågor i Helsingborg. Fröken Svensson kunde som stöd härför hänvisa till de goda resultat, som nåtts vid placering av f. d. sanatoriepatienter på arbetsmarknaden. Liknande synpunkter på frågan kunde — enligt vad *Helsingborgs Dagblad* meddelar — sekreterare *Charles Hedqvist, Stockholm*, anlägga. Partiellt arbetsför är ett relativt begrepp. Som exempel gjorde sekreterare Hedqvist en jämförelse mellan två typer av yrkesutövare — mister en violinist ett finger är han partiellt arbetsför men mister sågverksarbetaren ett finger är han inte partiellt arbetsför. Problemet är en omskolnings- och placeringsfråga.

## Regeringsförslaget om arbetsvårdskliniker,

där man genom systematisk arbetsträning skulle bedriva en mera vetenskaplig forskning för att utvärdera partiellt arbetsföras arbetsmöjligheter, har varit vilande en tid. Nu har tydligen frågan kommit i rörelse igen enligt vad *Dagens Nyheter* kan meddela:

Statsutskottet tillstyrker regeringens förslag till åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsför, vilket bl. a. innebär att i Stockholm och Göteborg skall ordnas arbetskliniker för kvalificerad arbetsprövning m. m. samt att statsbidrag skall utgå till företag, landsting och kommuner m. fl. för olika åtgärder för de partiellt arbetsföras sysselsättande.

När detta skrives har riksdagen behandlat och bifallit ovanstående förslag om arbetsvård, och det är alltså bara att hoppas på förslagets snara, praktiska utformning.

## Industrin och socialvården

har haft överläggningar vid en stor konferens i Göteborg. *Sysselman Einar Lind* hade därvid tillfälle att i ett föredrag klargöra, hur samhället — och inte minst näringsidkarna — kunde utnyttja alla människor i förvar och en lämpliga sysselsättningar och att man inte skulle hålla fast vid den gamla klassificeringen av mindre god arbetskraft. Överdriven, på okunnighet grundad fruktan för tuberkulosmitta, olustkänslor för personer med kroppsliga och liknande defekter m. m., utestänga många människor från att genom arbete försörja sig på normalt sätt. Att det härtill klagas mycket på arbetskraftsbrist framgår av följande citat från Linds föredrag, återgivet i *Svensk Socialvårds Tidning*:

För några år sedan gjordes här i Göteborg en undersökning av det arbetskraftsbehov som då förefanns inom industri och vissa kommunala verk. Av denna framgick, att det aktuella behovet var c:a 5.000 arbetare. Kunde företagen då genomfört önskvärd utbyggnad skulle ytterligare c:a 6.000 man ha kunnat beredas sysselsättning. Varifrån skulle nu dessa människor kunna anskaffas?



## På förekommen anledning

får vi meddela att de uppgifter ang. priserna på läkemedlet PAS, vilka återfinnas i ledaren i Status oktobernummer 1950, ändrades strax efter pressläggningen av detta nummer. I Svenska Läkartidningen nr 38 1950 meddelades nämligen i en annons att detaljpriset på PAS granulat för 1.000 g utgjorde kr. 84:—.

# Vilken betydelse kan PAS-behandlingen vid lungtuberkulos tillmätas?

Överläkare G. Vallentin vid Renströmska Sjukhuset i Göteborg är den läkare i Sverige, vilken torde ha den längsta erfarenheten av behandling med det kända tuberkulosläkemedlet PAS. I följande artikel ger doktor Vallentin en redogörelse, som är av största intresse för såväl medicinare som lekmän.

Lungtuberkulosen har varit känd såsom en särskild sjukdom sedan äldsta tider. Den finnes beskriven redan hos forntidens medicinska författare. Emellertid dröjde det länge, innan en mera målmedveten behandling av denna sjukdom försöktes. Det var först under mitten av 1800-talet som mera systematiska behandlingsförsök påbörjades. Under de knappt hundra år, som förflutit, sedan dessa behandlingsförsök igångsattes, hava ett flertal behandlingsmetoder och behandlingsmedel prövats. Vissa av dessa behandlingsmetoder hava visat sig värdefulla och ägnade att gynnsamt påverka sjukdomsförloppet. Andra hava varit helt värdelösa eller i en del fall skadliga. Lungtuberkulosen är ett uttryck för en kronisk infektionssjukdom med ett sjukdomsförlopp, som kan sträcka sig över flera årtionden. Sjukdomen har ett mycket växlande förlopp. Dels framträder sjukdomen olika hos olika individer, dels kan den visa växlande svårighetsgrad hos samma individ under olika tidsperioder. Under sådana förhållanden är det naturligt, att det alltid är mycket svårt att framlägga bindande bevis för värdet eller värdelösheten av en viss behandlingsmetod. Detta kan ske endast genom att talrika patienter företeende olika sjukdomsbilder systematiskt behandlas under långa perioder samt att behandlingsresultaten, såväl de omedelbara som de mera långsiktiga, kritiskt granskas och studeras av skilda läkare och forskare.

Intill de allra senaste åren har det endast varit tvenne behandlingsmetoder, som vid långvariga observationer och vid kritisk granskning befunnits ägnade att väsentligen påverka sjukdomsförloppet i gynnsam riktning. Det har varit allmänbehandlingen såsom den har tagit sig uttryck i sanatoriekuren, samt kollapsbehandlingen i dessa olika former: pneumothoraxbehandling, revbensoperationer etc. Dessa två behandlingsmetoder bilda för närvarande själva grundstommen i all målmedveten lungtuberkulosbehandling. Många sjuka hava dessa behandlingsmetoder att tacka för att de kunnat återvinna hälsa och krafter samt att de efter att hava övervunnit sin sjukdom kunnat fylla sin uppgift såsom nyttiga samhällsmedlemmar. Däremot hava de behandlingsmetoder, som grundats på användningen av olika mediciner samt på bruket av olika sera och vacciner, intill de senaste åren visat sig vara värdelösa eller i vissa fall direkt

skadliga. Så vitt man nu kan bedöma, har under de senaste åren en förändring härutinnan skett. Vi hava nu tillgång till en del substanser, som hava visat sig ägnade att under gynnsamma betingelser och vid riktigt handhavande utöva en gynnsam effekt på sjukdomen.

De viktigaste bland dessa substanser och de, om vilka den mest mångsidiga och vidsträckt erfarenhet hittills föreligger, äro streptomycin och PAS. Streptomycin är ett s. k. antibiotikum, som extraheras ur en viss svampart, under det att PAS är en tämligen enkelt uppbyggd kemisk substans, som framställs inom läkemedelsindustrien. De båda ämnena hava en likartad verkan vid tuberkulös sjukdom, men förete dock olikheter i verkningssättet. Reglerna för deras användning bliva därför något olika. I vissa fall och under vissa omständigheter är det ena medlet det lämpligaste, i andra fall det andra. Ofta är det dock så att de bästa resultaten nås genom en kombination av de båda medlen, varvid de understödja varandras verkan. Speciellt har det visats, att PAS, som gives samtidigt med streptomycin, i viss mån förhindrar att tuberkelbacillerna bliva okänsliga för streptomycinets verkan, under det att sådan okänslighet (resistens) relativt snart inträder vid streptomycinbehandling enbart. Streptomycin är relativt giftigt och kan som regel givas endast genom insprutning. Vid behandlingen av lungtuberkulos kan det därför ej annars än under alldeles speciella förhållanden komma till användning utanför sjukhusen. PAS däremot är relativt ogiftigt och kan intagas genom munnen. Det kan därför under vissa betingelser användas även utanför sjukhusen.

De talrika misslyckanden, som man förut upplevt vid försök att behandla lungtuberkulos med medikamentella medel, liksom de möjligheter till misstag, som föreligga på grund av lungtuberkulosens långvariga och växlande förlopp, gör det naturligt att varje nytt medel, som lanseras i tuberkulosbehandlingen, mötes med en viss skepsis från läkarnas sida. Värdet av ett sådant medel kan bevisas först sedan talrika sjuka behandlats och observerats av olika läkare under förhållanden, som så vitt möjligt utesluta anledningar till misstag. De sjuka däremot, som naturligt nog ej känna till de talrika misslyckanden, som lungtuberkulosbehandlingen historia har att uppvisa och som ej heller kunna tillfullo känna till de bedömningssvårigheter, som finnas, men som till varje pris önska erhålla hjälp för övervinnande av sin sjukdom, äro benägna att med nyväckta förhoppningar hälsa varje nytt medel, som angives vara verksamt vid behandlingen av lungtuberkulos. Dessa förhållanden hava även gjort sig gällande beträffande PAS. Då de första behandlingsresultaten med PAS framlades, voro många läkare synnerligen kritiskt inställda och fruktade, att försöken med PAS-behandling skulle medföra samma missräkningar, som de förut fått uppleva. Däremot var det många sjuka, och då i första hand mycket svårt sjuka, för vilka föregående behandlingsförsök varit otillfredsställande eller resultatlösa, som grepo efter det nya medlet i förhoppning om att detta skulle innebära räddningen för dem. Detta medförde på sina håll vissa irritationstillstånd, varav verkningarna ännu kunna skönjas. Numera föreligger dock så mycken samlad erfarenhet, att tiden kan vara kommen för ett mera lidelsefritt bedömande av förhållandena.

Då det är fråga om en behandlingsmetod vid lungtuberkulos,

gäller det att avgöra ej endast om metoden eller medlet i fråga kan utöva en gynnsam effekt i en viss aktuell situation. Man måste även så vitt möjligt söka utröna, om metoden kan vara ägnad att mera verksamt ingripa i sjukdomsförloppet, så att en bestående utläkning av sjukdomen kan nås. Ett bedömande av detta kan ske först sedan talrika olikartade sjukdomsfall behandlats och därefter observerats under lång tid efter behandlingens avslutande. Beträffande PAS är man berättigad att säga, att vår hittillsvarande erfarenhet talar för att det vid många sjukdomsfall har en påtagligt gynnsam omedelbar effekt och ofta kan medföra en tydlig förändring till det bättre hos mycket allvarliga sjukdomsfall, där allt syntas tala för en ogynnsam utgång. Däremot är det sannolikt ännu för tidigt att uttala sig om verkan på längre sikt, d. v. s. om de inträdda förbättringarna i det övervägande antalet fall äro av mera bestående natur och ägnade att medföra eller bilda inledningen till en definitiv utläkning av sjukdomen. Endast framtiden kan lämna svar på denna fråga.

Liksom all annan tuberkulosbehandling måste även PAS-behandlingen läggas upp på lång sikt. Vidare måste man räkna med att i de allra flesta fall PAS-behandlingen enbart ej är i stånd att åstadkomma en bestående utläkning. I regel måste den kombineras med allmänbehandlingen och i härför lämpade fall med kollapsbehandling i olika former. PAS-behandlingen medför dock att såväl allmänbehandlingen som kollapsbehandlingens resurser bättre kunna utnyttjas, och att resultaten av dessa behandlingsmetoder kunna förbättras.

Vi veta att PAS i laboratorieförsök utanför organismen har förmåga att även i mycket stor utspädning förhindra eller upphäva tuberkelbacillernas tillväxt. Vi veta även att denna förmåga hos PAS att undertrycka tuberkelbacillernas tillväxt bekräftats i djurförsök, i det att med tuberkelbaciller ympade försöksdjur, som efter ympningen behandlats med PAS, i motsats till samtidigt ympade obehandlade djur, i hög grad undgått att duka under för den genom ympningen tillförda smittan. Dessutom veta vi genom dagligen bekräftad erfarenhet att hos i tuberkulos sjuka människor olika tuberkulösa vävnadsförändringar under PAS-behandling kunna fås att gå tillbaka. En tydlig läkningsfas inträder i nästan alla fall. Huruvida denna läkningsfas skall kunna fortskrida till fullständig och bestående utläkning, synes däremot vara beroende dels på organismens förmåga att själv mobilisera mot sjukdomsalstraren riktade skyddskrafter i tillräcklig mängd, dels på de anatomiska organförändringar, som sjukdomen åstadkommit. Äro organismens egna skyddskrafter otillräckliga, antingen beroende på medfödda anlag eller på ogynnsamma yttre omständigheter, kan utläkning ej ske. Ej heller kan utläkning ske, om organförändringarna äro av sådan art, att det tillförda medlet ej har möjlighet att i tillräcklig koncentration nå fram till tuberkelbacillernas tillväxtställen. Detta senare gäller framför allt beträffande dels vissa former av den tuberkulösa inflammationen, i synnerhet dess slut- eller reststadier, dels vissa kavernbildningar. I dessa vävnadsförändringar hava tuberkelbacillerna möjligheter att överleva, och dessa överlevande baciller kunna giva upphov till nya sjukdomsskov. Genom allmänbehandlingen söka vi nu att skaffa organismen bästa möjligheter att mobilisera sina skyddskrafter och genom de olika kollapsbehandlingsmetoderna söka vi att i gynnsam riktning påverka de ogynnsamma organförändringarna.

De mest påtagliga resultaten vid PAS-behandling ser man vid ytligt belägna tuberkulösa förändringar i hud och slemhinnor. Hudtuberkulos och lupus kunna bringas till utläkning under PAS-behandling. Utbredda tuberkulösa förändringar i munnens slemhinnor, i strupen och i luftrören liksom även i tarmkanalen, i livmoderns och i urinblåsans slemhinnor, visa vid PAS-behandling uttalade läkningsförlopp. God läkning ser man även av tuberkulösa varbildningar och fistlar samt av tuberkulösa vätskeutgjutningar i lungsäcken. Vid behandlingen av

lungtuberkulos ligga förhållandena något annorlunda till. En viss förbättring inträder nästan hos alla behandlade fall. Denna förbättring kan under vissa omständigheter vara så påtaglig och så höggradig att man är benägen att antaga, att en fullständig och bestående utläkning skett, något som man dock ej kan med säkerhet konstatera förrän efter en mycket lång efterobservation. I andra fall sker till att börja med en tydlig förbättring, men förbättringen leder ej till utläkning antingen beroende på brister i organismens allmänna skyddssystem eller på ogynnsamma anatomiska förhållanden. Även i dessa mindre lyckade fall kan dock vederbörande patient hava en väsentlig nytta av behandlingen. Flera av sjukdomens mera besvärande symtom mildras eller upphävas och kroppens allmänna tillstånd höjes. Hostan och slemavsöndringen minskar, tuberkelbacillerna bliva mindre talrika eller försvinna från utsändningarna, febern upphör etc. I många fall kunna de förbättringar, som PAS-behandlingen medför, skapa möjligheter för genomförandet av operativa ingrepp, som utan sådan behandling syntes utsiktslösa eller i hög grad riskfyllda.

Det är sålunda väsentliga fördelar, som vunnits i och med införandet av PAS-behandlingen vid lungtuberkulos. Det är dock tydligt, att man varken bör över- eller underskatta medlet i fråga. I de flesta fall kan man ej räkna med att enbart genom PAS-behandling bringa sjukdomen till utläkning. Behandlingen måste kombineras med övriga behandlingsmetoder. Då dessutom vid tidiga nyupptäckta sjukdomsfall samt vid akuta försämringar hos äldre fall det är av stor vikt, att behandlingens verkan noggrant observeras, är det nödvändigt att behandlingen av dessa fall inledes å slutet anstalt, där dels nödiga observationer kunna göras, dels PAS-behandlingen kan understödjas genom övriga behandlingsmetoder. Sedan behandlingen inletts och en tid genomförts å sjukvårdsanstalten, kan den därefter fortsättas utanför sjukhuset. Man måste nämligen räkna med att i allmänhet mycket långvariga behandlingsperioder äro nödvändiga. Å andra sidan torde det vara oriktigt att fördöma medlet i fråga på den grund att dess verkningsförmåga är inskränkt. När det är fråga om en så allvarlig och svårbehandlad sjukdom som lungtuberkulosen måste varje om än begränsat tillskott i behandlingsresurserna mottagas med tacksamhet och dess möjligheter utnyttjas.



## Lungsjuka utläningar till svenskt sanatorium

Garphyttans sanatorium har mottagit ett 40-tal lungsjuka utläningar. Den första sändningen bestod av manliga patienter, i senare transporter komma även kvinnliga. I den första gruppen dominerade italienare, österrikare och tyskar. Samtliga skola stanna i Sverige för all framtid och så småningom bli svenska medborgare. Förutom patienterna medföljde ett tiotal anhöriga, även dessa skola stanna i Sverige. Status har genom press och radio just vid pressläggningen av detta nummer fått en del glimtar om hur man tänkt ordna det för utläningarna vid Garphyttan, som ligger nära intill Örebro.

För att klara de rent språkliga svårigheterna kommer man på sanatoriet att snarast starta lektioner i svenska för samtliga utländska patienter, omtalar doktor Nilsson. Givet är att vi får en god hjälp genom att några av de anhöriga följer med hit upp och tar anställning på sanatoriet. Därmed löses ju både en del språk- och personalsvårigheter.

Vistelsen i Sverige har åstadkommit av den internationella organisationen IRO.

# Inplacering av fysiskt arbetshindrade i industrin

Är ordet partiellt arbetsföra ett föråldrat begrepp? Den frågan kan man ställa sig i samband med den nya arbetsforskning, som haft premiär även i vårt land. Denna metod innebär helt enkelt att man söker lösa problemet: rätt man på rätt plats. Genom att taga hänsyn till hälsa och kroppskrafter vid arbetsplaceringen — sett i relation till arbetets art och arbetsmiljön — kan man tydligen komma mycket långt när det gäller att finna för olika människor passande sysselsättningar. Industriläkare Allan Hedfält skildrar här några erfarenheter av modern arbetsforskning vid ASEAs verkstäder i Västerås. Artikeln är ett per edifon upptaget föredrag, hållet vid en av Sveriges Socialdemokratiska ungdomsförbund anordnad konferens i Stockholm.

Det var med mycket stor tvekan jag åtog mig det heder samma uppdraget att som industriläkare göra ett inlägg i dagens konferens. Det är nämligen så, att de andra ämnen inom konferensens ram, som jag anser mig ha någon förutsättning att behandla, är så pass speciella, att jag fruktar, att det kan ha intresse bara för en mindre del av konferensens deltagare. Arrangörernas älskvärda envishet rådde visserligen på min tvekan men inte mina farhågor och jag finner mig därför ha anledning att bedja om auditoriets överseende, om jag i mitt anförande håller mig till alltför speciella frågor.

Det ämne jag har fått att tala om är sålunda inplaceringen i industriarbete med hänsyn till fysiska arbetskrav och fysisk kapacitet. Jag kommer därvid att redogöra för en ny metod för arbetsplacering, grundad på arbetsanalys och konstruerad av en amerikansk specialist på arbetsforskning Mr. Bert Hanman. Mr. Hanman och hans metod har introducerats i vårt land av Institutet för Industriell Ekonomi och Organisation vid Tekniska Högskolan i Stockholm under ledning av professor Robert Kristensson. Verksamheten stödes av Arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisationen och Arbetsgivareföreningen m. fl. institutioner och organisationer. Systemet som för övrigt i korthet refererats i Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande nr 5, prövas nu sedan något år vid en del större industrier bland dem ASEAs verkstäder i Västerås, där jag som industriläkare haft tillfälle att arbeta med det.

När en person söker arbete, han må vara frisk eller ha någon kroppslig defekt, så är det naturligt att han så vitt det är möjligt söker sig till en sysselsättning, där de fysiska kraven, kraven på muskelstyrka, rörlighet, uthållighet o. s. v. inte är större än att de väl täckes av hans egen fysiska utrustning. Och denna princip, att den anställningssökandes fysiska kapacitet måste täcka arbetets fysiska krav, har man väl också mer eller mindre medvetet och konsekvent alltid försökt att tillämpa när det gäller att placera folk i arbete. Men vilka möjligheter har man haft att följa en, vill man tycka, så självfallen princip? En förutsättning är väl att man haft tillgång till en bedömning av den sökandes kroppsbeskaffenhet och hälsa från fysiologiska och medicinska synpunkter, alltså att anställningsförfarandet

kombinerats med läkarundersökning. Nu har ju obligatorisk läkarundersökning vid nyanställning inom industrien inte varit vanlig i vårt land och tillämpas tyvärr ännu bara för en mindre del av industriens anställda, låt vara att tendensen till utveckling inom industrihälsövrden på sista åren varit påtaglig. Men en läkarundersökning vid nyanställning utgör inte i sig en garanti för en rationell inplacering i arbete. Detta avhänger givetvis dels av undersökningens yfte, dels av möjligheterna för läkaren att meddela sina intentioner till anställningsmannen. I båda dessa hänseenden har det nog ofta brustit. Tidigare torde läkarundersökningen, i den mån sådan förekom, väsentligen ha tjänat som en spärr, som utestängde från anställning personer, som av sjukdom eller lyte fått sin arbetsförmåga nedsatt. Ofta gällde undersökningen tillika friskintyg för inträde i personalsjukkassa och utgjorde medlemskap i denna villkor för anställning. Enär hälsokraven för inträde i sjukkassa i många avseenden avvika från de sins emellan växlande krav på fysisk kapacitet, som olika former av industriarbete ställa,



Lindning av vridspole till radarutrustning — detalj från arbetsprocessen.





Monteringsarbete — detalj från arbetsprocessen.

blev den enligt denna metod verkställda gallringen föga rationell. På ena sidan kunde på så sätt antagas folk, som visserligen fyllde villkoren för inträde i sjukkassa, men därför ej täckte de fysiska kraven för det avsedda arbetet. På den andra sidan utestängdes helt säkert många, som visserligen ej ägde full hälsa, men likväl kunnat på lämplig plats fullgöra ett arbete lika bra som någon annan. Men tider kommo, då det gällde för industrien att taga vara på all tillgänglig arbetskraft, att få in i produktivt arbete även personer med lyte eller svaghet, blott de kunde fylla en uppgift. Kravet på friskintyg måste släppas. Läkarundersökningen vid nyanställning blev därför inte mindre viktig, men dess syfte blev ett annat och mera rationellt. Dess ändamål är nu inte att fastställa om den sökande är till alla delar frisk. Det vore enligt mitt förmenande en uppgift, som rätt avsevärt skulle överstiga industriläkarens resurser. Nyanställningsundersökningen bör avse att försöka utrona om den arbetssökandes hälsa och kroppsbeskaffenhet äro sådana, att han utan men för sig själv och utan risk för omgivningen, för maskinen och produkten kan tillfredsställande utföra det avsedda arbetet. Eller om så inte skulle vara fallet att försöka finna ett arbete, där de fysiska kraven inte äro större än att de väl täckas av den sökandes fysiska kapacitet. Friskundersökningen har sålunda blivit en lämplighetsundersökning.

Vid ASEA:s verkstäder i Västerås har sedan årtionden läkarundersökning vid nyanställning varit obligatorisk. Undersökning

utfördes tidigare efter remiss från anställningskontoret av i staden praktiserande läkare utan närmare anknytning till företaget. Som norm gällde sjukkassans villkor för inträde. När situationen på arbetsmarknaden blivit sådan, att mjukare former för anställning krävdes, blev detta tillvägagångssätt inte längre tillfyllest. Icke minst med hänsyn till de problem, som inplacering i produktionen av begränsat arbetsföra medförde, anställde företaget 1946 en läkare för enbart hälsovårdsarbete och med nyanställningsundersökningar som sin till omfattning största uppgift.

I fortsättningen har vid ASEA den medicinska bedömningen av den anställningssökande skett efter de nya principer, som jag har skisserat. Efter en vanlig läkarundersökning med särskilt sikte på lämplighet i fysiskt avseende för de föreslagna arbetsformerna, har sedan placering skett i intimt samarbete mellan anställningskontor, arbetsledare och läkare.

Något särskilt system för meddelelse mellan läkare, anställningsman och arbetsledare hade vi inte de första åren. När läkarundersökningen visade sådana brister i sökandens fysiska utrustning, att det kunde råda tvekan om hans lämplighet för visst arbete, togs fallet till diskussion med anställningskontoret. Och eftersom där fanns en ytterst intresserad och klok kontaktman med intim kännedom om produktionens olika detaljer, blev resultatet som vi själva tyckte i regel nöjaktigt, detta trots att läkarens förtrogenhet med de olika arbetsformerna var mycket bristfällig. Vi voro dock väl medvetna om att denna form för arbetsplacering inte var idealisk. Den krävde mycket tid, den lämnade tillfälle till många misstag och framförallt, den gav inga garantier för att vid omflyttning av arbetare läkarens vid nyanställningen givna anvisningar följdes. Vi hade också diskuterat olika metoder för meddelelse av läkarens intentioner till anställningsorgan och arbetsledare. Schabloner i stil med "duglig till lätt arbete", "medeltungt arbete", "sittande arbete" ansågo vi värdelösa. Vi tänkte på möjligheten att konstruera siffercoder och vi hade också sökt litet i tillgänglig litteratur men inte funnit något som tilltalade oss. Det var därför med tillfredsställelse vi hörde, att ASEA:s ledning hade accepterat ett erbjudande att låta verkstäderna i Västerås bli försöksfält vid en prövning under svenska förhållanden av ett nytt amerikanskt system för placering av arbetare, ett s. k. Hanmansystem, grundat på arbetsanalys. Med stort intresse togo vi del av Mr. Hanmans presentation av sitt system, dess historia, teori och praktiska tillämpning. Vi funno att Hanmans principer i vetenskaplig form uttryckte vad vi trevande och oklart erfarenhetsmässigt menade oss ha kommit fram till. Däremot verkade det arbetssystem, som Hanman utformat på basis av sina principer, vid den första konfrontationen närmast avskräckande. Det gav intryck av att vara alltför komplicerat och de krav det ställde på läkaren tycktes närmast orimliga. Jag är angelägen att redan nu betona, att detta förstahandsintryck vid närmare bekantskap med systemet tämligen snart gav vilka, framförallt under inverkan av Bert Hanmans tålmodiga, inträngande och logiska argumentering.

Vad innebär då Mr. Hanmans system och vad grundar det sig på? Professor Hanman har sedan många år helt ägnat sig åt arbetsforskning och har därtill en rik personlig erfarenhet av praktiskt arbete med placering av partiellt arbetsföra, framför allt från tiden för andra världskriget med dess oerhörda påfrestning på amerikansk industri och arbetskraft. Han har i ett flertal publikationer framlagt en syn på problemet partiellt arbetsföra och deras användning inom industrien, som på sin tid i vissa avseenden kunde sägas vara nyskapande och originell.



Från ASEA:s verkstäder i Västerås. Maskinhall, där man lindar små rotoror.

Vi återfinner emellertid något av den grundsyn på problemet, som utmärker Kommitténs för partiellt arbetsföras betänkande.

Hanman anser sålunda till en början att uttrycket "partiellt arbetsför" är föråldrat och missvisande och att det bör avföras ur diskussionen. Varje människa, menar han, har sin begränsning i avseende på sin fysiska förmåga och är därför fysiskt sett lämplig endast för vissa sysselsättningar. Det saknas därför anledning att i fråga om arbetsplacering urskilja en särskild grupp "partiellt arbetsför" och att härvidlag behandla dem efter särskilda linjer. Alla arbetssökande bör bedömas efter samma grunder. Därvid bör man icke utgå, som hittills ofta varit fallet, från graden av oförmåga, utan av förmåga, icke så mycket fråga efter vad den sökande icke kan utföra, som efter vad han kan göra. Var och en bör prövas individuellt, icke som tillhörande en grupp med den eller den defekten. Och slutligen bedömningsresultatet måste ges en i möjligaste mån exakt form, icke angivas i mer eller mindre diffusa uttryck såsom "duglig till lätt arbete", "medeltungt arbete" etc.

För att göra detta möjligt måste alla inom företaget förekommande arbetsformer analyseras med hänsyn till de fysiska krav, som de ställa på arbetaren, liksom till de väsentliga miljöfaktorer, som inverka i varje särskilt fall. Hanman har nu för denna analys konstruerat ett schema, som omfattar ett 80-tal detaljfunktioner och som han beräknar täcker alla vä-

sentliga fysiska eller miljöbetingade krav, som arbete kan tänkas medföra. Det måste betonas, att analysen endast avser de fysiska kraven, den psykologiska sidan beröres inte. Analysen omfattar först ett 50-tal faktorer, som direkt hänför sig till arbetarens person, hans förmåga att lyfta och bära, arbeta med händer, fingrar, stå, gå, trampa, böja sig, se, höra, o. s. v., därnäst ett 30-tal miljöfaktorer, temperatur, väta, förgiftningsrisker m. m. Där så är möjligt graderas kraven genom att analysen anger den tid i timmar, som kravet förekommer. Analysarbetet utföres av särskilt utbildade assistenter, som följer arbetet under en behövlig tid och diskuterar varje analys med vederbörande förman eller verkmästare. Analyserna sammanställas sedan till ett generalregister. Registret måste givetvis hållas aktuellt genom att nyttillkomna arbeten analyseras och ändrade revideras.

Detta är sålunda systemets ena fundament — arbetsanalysen — det andra är läkarens rapport, som skall vara baserad på en på vanligt sätt utförd grundlig undersökning men ställs upp så, att den korrelerar med arbetsanalysen. Läkaren anger också sin uppfattning om den undersöktes fysiska kapacitet punkt för punkt efter Hanmans schema: förmåga att lyfta, bära, plocka med fingrarna, gripa med handen, stå, gå, böja sig etc. Kapaciteten i avseende på de olika delfunktionerna graderas genom att man anger hur många timmar av



*Kvinnlig arbetskraft användes i betydande utsträckning vid ASEA:s anläggningar i Västerås.*

arbetsdagen man anser att den undersökte kan prestera den avsedda funktionen, t.ex. stå, gå och lyfta. Synförmågan anges enligt vanligt medicinskt bruk för seende på långt håll enligt Monoyer, på nära håll enligt Jaeger på vanligt läsavstånd. Toleransen för de olika miljöfaktorerna anges inte genom gradering av tid, endast med 0 om den saknas.

Med läkarformuläret ifyllt kan man sedan lätt genom att direkt jämföra det med arbetsanalysen finna ut om den undersöktes kapacitet täcker arbetskraven vid det föreslagna arbetet. Eller kan man genom att skjuta läkarblanketten över generalregistret finna den eller de arbetsformer, som bäst passar arbetarens fysiska kapacitet.

Vid ASEA:s verkstäder i Västerås utförde under tiden januari—mars -49 ett lag om 8 av professor Hanmans utbildade och ledda arbetsanalytiker analys enligt Hanman av samtliga inom verkstaden förekommande arbetsformer, inalles 879 stycken. Sammanställningen av analyserna till ett generalregister och tryckningen av detsamma tog förhållandevis lång tid, varför först i slutet av maj systemet kunde tagas i bruk. Intill nu har sedan inalles cirka 1.100 läkaranalys utförts och lagts till grund för placering av arbetare. Det är ju ett tämligen begränsat material och en relativt kort observationstid och det berättigar knappast till ett slutgiltigt bedömande av systemet. I det följande skall jag därför bara anföra synpunkter på metoden utifrån industriläkarens erfarenhet.

De enligt Hanmans schema utförda arbetsanalyserna synes

mig ge en god och i stort sett tillförlitlig bild av de för olika arbetsformer väsentliga fysiska och miljöbetingade kraven. Detta får då icke fattas så att en läkare, som helt saknar kännedom om industriens arbetsformer genom att läsa en analys skulle få en föreställning om hur t.ex. en revolver-svarvare arbetar. Men detta är inte heller nödvändigt för att metoden skall kunna praktiseras. Vad som begäres av läkaren är ju att han förutsättningslöst skall lämna vissa besked om den undersöktes fysiska kapacitet och konstatera, om denna täcker arbetskraven enligt schemat. En med industriarbete mer förtrogen läkare får däremot genom analysen sin föreställning om ett visst arbete förtydligad och kompletterad.

Det är givet, att analys-schemat ganska lätt kan göras till föremål för kritik i avseende på sin detaljutformning. Det kan sägas ta upp funktioner av mindre vikt och utesluta andra av viss betydelse. Men detta är givetvis inte tillfället för en sådan detaljkritik. Schemats utformning bygger dock på stor erfarenhet och praktiken har visat dess användbarhet.

En fråga, som det faller sig naturligt att göra, är, om det är möjligt för en läkare att med ledning av en rutinmässig undersökning av sådan art och omfattning, att den är praktiskt utförbar på en vanlig mottagning, lämna sina uppgifter om den undersöktes fysiska kapacitet med den precision, som Hanman-systemet kräver. Jag anser mig kunna besvara den frågan jakande. Det är nämligen så, att kravet på precision inte är så stort som det skenbart synes vara. Det är, för att taga

(Forts. å sid. 30.)

# FÖRFATTARENS SITUATION

## Några synpunkter på författaren som yrkesman

I det organisationssamhälle vi lever har det länge visat sig, att det är svårt att inordna författarna i någon fastare yrkesorganisation. Uttrycket "författare" har en ganska skiftande innebörd. Någon dikt eller novell kan man hitta i många skrivbordslådor, och drömmen om att bli en riktig författare har nog lekt hos oss lite var. Det finns en viss period i livet, då man skriver lyrik eller längtar ut till sjöss. Båda symtomen är ofta av övergående natur. Man kan kalla det mognadsprocess eller växtsjukdom — när man blir fullvuxen går det över. Det skulle alltså betyda, att den som inte blivit fullvuxen envisas med att fortfarande bli eller vara författare — en ganska underlig definition av ordet *yrkesförfattare!* Men det finns strängare definitioner. Signaturen träffade en gång en mycket respektabel dam, som gjort den verkligt snäva gränsdragningen: en riktig yrkesförfattare var endast den som erhållit nobelpris i litteratur! Så hårt kan det vara.

I en huvudstadstidning har man nyligen i en serie artiklar behandlat författarproblemet. Och man har bara behövt läsa den första artikeln för att förstå författarnas föga avundsvärda ställning. Inledningsvis får man veta, att Svenska Författarföreningen har över 450 medlemmar, men samtidigt framhålles att siffran i och för sig inte säger så mycket. Runt om i landet sitter folk med författardrömmar, många ha förvånansvärt lätt för att skriva, och skrivfingerfärdigheten har trängt igenom till alla yrken och stånd. Sedan kommer den brännande frågan: "Ger kulturlandet Sverige alla yrkesförfattare en anständig bärning?" Nej, det gör inte kulturlandet — man kan tala om ett diktarnas proletariat. Det synes endast vara ett fåtal författare här i landet som kan livnära sig på att skriva böcker, och novellskrivandet blir därför en viktig inkomstkälla. Men det finns tyvärr inga större chanser att bli förmögen på novellskrivning. Honoraren ha visserligen förbättrats under de sista åren, men är ändå i regel låga. Författarföreningen har satt minimigränsen till 125 kronor, vilket, enligt en diskussionsdeltagare, är verkligt dåligt betalt för en hygglig novell. "Anständiga" tidskrifter betalar emellertid 200—350 kronor.

"Brödskrivandet" — det gäller att hålla "novellgrytan" kokande och försöka få fram så många noveller



Författaren Harry Martinson står som en förebild för många unga författare. Men det är inte många som ha möjlighet att som han ta steget från den enkle sjömannens förhållanden till känd och erkänd ordkonstnär och ledamot i Svenska Akademien.

som möjligt — tär på krafterna. När vederbörande skall satsa för fullt för den stora romanen, så finns där ingenting att satsa. Han är som en utkramad apelsin.

Det är många psykologiska faktorer, som belysas ur författarnas egna synvinklar. När författaren i sin verkstad hamrat ut sina tankekonstruktioner i färdiga manuskript börjar ett nytt moment, som egentligen ligger på sidan om själva författeriet. Han måste avyttra sin vara. Han måste vara något av en handelsresande, som bjuder ut valda stycken av sitt andliga skapande till mer eller mindre välvilliga redaktörer. Det är väl bara de riktigt stora skribenterna, som har mera ordnade förbindelser och kan sitta hemma i sin bostad och mottaga beställningar bekvämt per telefon. Trappspringet hos tidningsredaktörerna tär inte minst på de psykiska krafterna. Med brödbekymren som en ständig snara om halsen — det gäller att producera så mycket som

möjligt — kommer lätt frestelsen att skapa ytliga och fladdriga manuskript av typen "Mitt hjärtas brinnande låga". Dylika alster behövs för att mätta den väldiga kolorerade veckopressens hunger efter billig, enkelriktad romantik. Och sedan återstår ingenting annat än att svälja förödmjukelsens bittra bågare med något av den resignation en dikt av Nils Ferlin avspeglar:

"Jag har sålt mina visor till nöjets estrader,  
och Gud må förlåta mig somliga rader..."

— — — — —

Dessa glimtar med utgångspunkt från relaterade pressdebatt ger en snabbskiss av situationen. Hittills verkar det dock som endast författarna själva haft ordet — det finns ju flera inblandade parter. Man kan väl antydningvis ifrågasätta, om den part i dramat som heter redaktörer ha så snövita samveten. Man behöver väl bara erinra om de "anständiga" tidskrifterna, som betala 200—350 kronor för en novell — det finns säkert många "oanständiga" som betala mindre. En förklaring till prissättningen är helt enkelt att tillgången på manuskript är ofantligt mycket större än behovet och efterfrågan. Dikter och noveller finns ofta på redaktionerna i långt större utsträckning än vad som är möjligt att publicera — och utrymmet i publikationerna måste ju även utnyttjas för annat än rent skönlitterära alster. Här ligger i korthet en hel del dunkla och hittills föga behandlade problem i den påbörjade författardebatten.

Vore det inte förnuftigt att utnyttja unga begåvade skribenter mera för speciella uppdrag för pressen, låt vara att det kanske i många fall blir fråga om alldeles särskilda kvalifikationer. I avvaktan på inspirationen för större litterära insatser kunde väl även författaren in spe, liksom vi andra, syssla något med mera triviala, vardagliga ting. Det är ju känt, att man inte kan vistas i det högsta litterära skapandets rymder mer än en viss tid varje år, och någonstans måste ju litteratören vara även under mellandagarna. Detta skulle i korthet betyda: mera fullödiga och litterärt högt stående alster och jämnare inkomster. Men denna lösning är kanske allt för enkel och grovt tillyxad. Författaren Birger Lundberg säger, att det är vansinnigt att exempelvis be Dagerman ta en kontorsplats eller uppmana Stig Sjödin att återvända till stålverket i Sandviken. Ja, då måste man hitta på något annat som kan hålla de litterära andarna ekonomiskt flytande utan att samtidigt släcka deras skapande ljuslågor. Finns det ingen mellanstation mellan stålverket-kontoret och det högre litterära skapandet — en någorlunda ekonomiskt trygg tillvaro för författarna under mellanperioderna?

S. H.



## KONTORSFLICKA

*När det sista nedslaget  
på skrivmaskinens blanka tangenter  
förklingat  
och kontorsorkesterns instrument  
sover under vardukshöljen  
leder henne stegen  
mot busshållplatsen  
där rusningskön ringlar  
längs trottoaren.*

*Inbakad i den hemåtfarande  
anonyma massan  
förs hon på Good Year-ringar  
mot det rum hon bebor  
i tiden och rummet  
och mot téet, som kommit  
via England från Kina.*

WIVI BRANDT.

# BARABBAS

I den här boksäsongens strida flod av skiftande litterära verk framstår utan tvivel Pär Lagerkvists bok *Barabbas* som den mest märkliga. Man bör i det sammanhanget understryka, att man gott kan bortse från att Lagerkvist redan är en känd och erkänd klassiker. Oavsett vad Lagerkvist tidigare åstadkommit är *Barabbas* en bok som säkerligen kommer att låta tala om sig långt efter det årets strida bokflod ebbat ut. Författaren bygger på ett bibliskt motiv på ett sätt som överraskar, förbryllar och kanske också i viss utsträckning chockerar de läsare som inte ha sinne för det realistiska i handlingsmönstret. *Barabbas*, ogärningsmannen, som frikändes i mästarrens ställe, är huvudpersonen. Man får i en sällsamt suggestiv, ibland skenbart enkel berättarstil, följa *Barabbas* öden, en berättelse som även formar sig till en skildring av kristna gemenskapen och troslivet tiden närmast efter Jesu korsfästelse. Något summariskt sammanfattat har ogärningsmannen *Barabbas* aldrig kunnat släppa tanken på mannen, som dömdes i hans ställe liksom de lärosatser, som under den första tiden efter korsfästelsen levde föga systematiskt utformade inom lärjungekretsen. Att bli frikänd tycks vila som ett dunkelt öde över *Barabbas* även under återstoden av hans liv, som invävt i ett säreget, psykologiskt handlande, fram till den dag då han i bokens slutvinjett delar de kristnas martyrdöd utan att ha funnit deras gemenskap.

Trons och verklighetens värld tränger sig på läsaren med största intensitet i en framställningskonst, som väl måste närma sig toppen ifråga om litterärt skapande. Man märker Lagerkvists dramatiska skärpa i vissa, liksom särskilt hårt sammanpressade partier i framställningen.

Om man nu bortser från själva trosfrågan och det symboliska i *Barabbas* öde, så kan man därutöver hitta nya sidor i boken, väl värda att nämnas. Den historiskt bevandrade läsaren får här en tidsskildring av romarväldet, ett verklighetsstoff av mänskligt förtryck och mänskliga lidanden, som levande komplement till mera historiskt torra sakredogörelser. Som social skildring når *Barabbas* långt. Man får starka förmånelser av människor även i materiellt avseende, smuts och nöd, människor märkta av omänskliga lidanden i den romerska statens mörka och skräckinjagande fängelse-



Pär Lagerkvist

hålor och gruvschakt. Staten har gjorts till gud och gudens tjänare låta piskorna vina över slavarbetarnas blodiga ryggar. Det är därför inte så underligt att kristendomens nye, kärleksfulle gud har en stark dragningskraft mitt i slaveriets mörker.

De här sist berörda dragen kanske inte tillhör de mera centrala i boken *Barabbas*, men de förstärker intrycket av mångsidigheten och tyngden i ett litterärt fullmoget verk.

S. H.

Pär Lagerkvist: *Barabbas*, Albert Bonniers Förlag, Sthlm.  
Pris häft. 9:—, inb. 12:50.



## LEVNADSVISDOM OCH SPIRITISM

Bland de arbetardiktare som debuterade på 30-talet var Fridegård en av de mest socialt medvetna. Hans sociala medvetenhet plus hans respektlöshet i skildringen av vissa delar av den mänskliga samlevnaden som tidigare behandlats ytterligt varsamt och konventionellt, retade kritikerna. Han blev för sina Lars Hård-böcker kallad lymmel, pornograf och andra gångbara glosor som ilskna och förbryllade kritiker i hastigheten fick fatt på. Dessa episoder är vid det här laget i det närmaste glömda; Fridegård är numera en i samhället väl inpassad man som äger bil och som både skrivit en läsebok för skolan och hållit tal på svenska flaggans dag. Nyligen har Fridegård utgivit en novellsamling, *Kvinnoträdet*, och det är de många bekanta namnen i denna novellbok — Lars Hård, Johan From, Stolt o. s. v. — som kommer läsaren att minnas kritikerbråket kring Lars Hård-böckerna.

*Kvinnoträdet* innehåller fjorton noveller skrivna i den välformade och klara Fridegårdska stilen. Man skulle kunna kalla novellerna ett konglomerat av Fridegårdss produktion och utveckling; där finns som tidigare nämnts Lars Hård och hans gelikar, ett par av historierna gör några trevare på nya områden — exempelvis den omdiktade tidningsnotisen "Halmstacken" — och sista novellen "Fri eftermiddag" påminner mycket om romanen "Torntuppen" och ligger följaktligen i gränsområdet för Fridegårdss spiritistiska beaktelse.

I praktiskt taget alla sina böcker har Fridegård visat sig intresserad av en gud och ett liv efter detta. Gud är ofta ett allseende öga som betraktar Lars Hård vänligt, när han gjort något galet. Samtidigt med att Fridegård otvivelaktigt är religiöst intresserad, har han inte mycket till övers för den officiella religionens beaktare och lära. Knappast något är lättare än att i Fridegårdss böcker hitta kritik — och en berättigad sådan! — av kristna hycklare och dålig kristen tro. Här är ett citat som rör den 7-årige Johans funderingar i den senaste novellsamlingen: "Och Johan undrade litet som flera gånger förr, varför man skulle tacka Gud för den mat som hans föräldrar strävade så tungt för att kunna ge sina barn".

Detta citat röjer också karaktären av Fridegårdss kritik. Han är inte som så många andra sysselsatt med en ofruktbar kritik av den metafysiska sidan av kristendomen, utan han slår ned på de punkter, där den kristna etiken ter sig klart föråldrad och omänsklig. Man skulle kunna säga att Fridegårdss grundval vid kritiken av kristendomen är en högre etiks värdering. Men från ett tacksamt anammande av detta till ett accepterande av hans spiritistiska ståndpunkt är steget långt. I novellen "Fri eftermiddag" som egentligen inte är någon novell utan ett slags spiritistisk bibel i koncentrat, där en "vis farbror" lämnar svar på de yttersta frågorna, har Fridegård lagt fram sin syn på livet efter detta. Och denna syn innehåller ett par motsägelser och är på sina ställen ganska primitiv. En gammal oxgubbe har dött och möter i sin far som också arbetade som statare en patronliknande man och erhåller som förklaring på förändringen att fadern tjänat upp sig lite på den andra sidan. Man får av detta den uppfattningen att livet efter döden är tämligen likartat med livet dessförinnan, men om man läser vidare får man så gott som på varje sida veta, att efter döden finns det inga rika eller fattiga och följaktligen

inga sociala motsättningar eller värderingar. Men hur rimmar det med oxgubbens far som hade tjänat upp sig? Naturligtvis får man inte ställa samma logiska krav på ett skönlitterärt arbete som på ett vetenskapligt, men nog måste väl en relaterad livsåskådning hänga samman något så när! Och vad sägs om följande citat som förefaller att vara direkt hämtat ur någon isolerad infödungskulturs religiösa föreställning. Den döde oxgubben undrar om han för den levande Lars Hård kan



Författaren Jan Fridegård.

tala om att han "lever" och har det bra. Den vise svarar: "Nej, det går nog inte. Kanske kan du träffa honom när han sover och lämnar sin kropp, men då har han glömt det när han vaknar".

I novellen "Tavlan" får vi träffa Lars Hård i samtal med en ung kvinnlig prostituerad. Fridegård som annars är en mässtare i replikskrivandets konst, förefaller här att ha misslyckats. Möjligen skulle replikerna kunna klinga äkta för ungdom på 20-talet, men på oss som är vana vid t. ex. en Stig Dagermans fräna surrande repliker, verkar de uppstyltade och överkliga, ja bondkomiska!

Bortsett från den spiritistiska novellen och den nu nämnda, är Fridegårdss novellbok mycket läsvärd, den innehåller som alla Fridegårdss böcker ett stycke liv och man får under läsningen lyssna till en levnadsviis man som lugnt berättar om sina skiftande upplevelser på denna "stora skådeplats för narrar" — för att nu citera Shakespeare.

Jan Fridegård: *Kvinnoträdet*,  
Wahlström & Widstrand. Pris kr. 7:50.

## PERONISM, DOLT RASPROBLEM OCH TYSK KOLLEKTIV SKULD.

Den flitige och i sin vetenskap grundlige Herbert Tingsten, har sammanställt ett par av sina artikelserier i *Dagens Nyheter* till två böcker: *Revolutionernas arvtagare* och *Västtysklands problem*. Den förra boken behandlar politiska spörsmål i Sydamerika, sedda genom en statsvetares kritiska ögon. Professor Tingsten drar upp bakgrunden till varför demokra-

tin har så svårt att hävda sig i Sydamerika. Han nämner den vitt utbredda analfabetismen — i genomsnitt över 50% av befolkningen — och som en följd av denna, den svaga pressen. Den låga folkbildningen medför också en gruppering kring maktlystna ledare i stället för en gruppering kring politiska principer. Före frigörelsen från Spanien var det hetsiga strider mellan de olika frihetshjältarna och dessa strider har präglat den politiska miljön i det nuvarande Sydamerika. Allt detta har medfört att i Sydamerika blir "fördragen papperslappar, författningarna böcker, valen strider och frihet anarki", som den välkände frihetshjälten Bolívar en gång uttryckte saken.

Tingsten ägnar ett helt kapitel åt makarna Peróns diktatur i Argentina. Han betonar att den argentinska diktaturen är mild i förhållande till Hitlers och Stalins vålden. Det finns inga koncentrationsläger och en viss opposition är tillåten. Unik är ledarkulten i Argentina, såtillvida som den innefattar makarna Perón. Det finns även en viss arbetsförmedling mellan makarna: Juan Perón är fast och hård statschef, medan Eva Perón är glansen, godheten och spontaniteten. Eva Perón är ivrigt sysselsatt med välgörenhet — en underlig sysselsättning i ett land som skryter med sin goda sociallagstiftning! Den argentinska oppositionen ser välgörenhetsinsamlingarna lite mera krasst; den säger att de insamlade pengarna går till utländska banker för att trygga en sorgfri ålderdom åt makarna Perón.

Perón har som president stor makt. Han kan proklamera undantagstillstånd, vilket i praktiken betyder att offentliga möten kan förbjudas, censur upprättas och tidningar indras. Den politiska frihet som författningen garanterar är indirekt beskuren. Offentliga möten som inte är önskvärda, stoppas med hänvisning till brandrisk eller dylikt. Oppositionspressen är styvmoderligt behandlad, den ledande oppositionstidningen La Prensa har länge haft pappersbristens damoklesvärd svävande över sig och det är väl en tidsfråga innan Perón stryper till aldeles.

Ofta hör man talas om, då det gäller Sydamerika, att där finns det inte något rasproblem, till skillnad från USA:s öppna diskriminering med speciella järnvägsvagnar, restauranger o. s. v. för negrer. Den föreställningen avlivar Tingsten i kapitlet "Det undagömda rasproblemet". Lord Bryce har om Sydamerika sagt att där har man en skillnad i rang och klass men inte färg. Negrerna är alltså inte underordnade på grund av att de är negrer, utan därför att de tillhör den lägre klassen. En mulatt som avancerat i samhället, förvärvar samtidigt rätten att kallas vit. Man inser lätt av dessa exempel att det finns ett rasproblem i Sydamerika, även om det inte har samma öppna karaktär som i USA och Sydafrika. Till skillnad från USA har man i Sydamerika inte haft några sociologer, djärva nog att ta upp negerproblemet till vetenskaplig behandling. De arbeten om negerbefolkningen som publicerats har mera haft karaktären av folklivsforskningar; man har skildrat negrernas fester, danser och andra sedvänjor, men knappt ett ord har nämnts om att negrerna lever i misär, är utestängda från all högre undervisning, att de kort sagt är hänvisade till "de sämst betalda yrkena, de bor sämst, är okunnigast, dör tidigast". Den etniska och sociala demokrati som en del forskare talat om, är alltså en fri uppfinning.

Den enda stat i hela Sydamerika som kan kallas en demokrati i Västerländsk mening är Uruguay. Uruguay är placerat som buffertstat mellan Sydamerikas två rivaliserande "stormakter", Argentina och Brasilien. Men den demokrati som uppstått i Uruguay på grund av speciella omständigheter, är kraftigt hotad; Perón tycker naturligtvis inte om att ha en demokrati så där nära inpå sig och gör givetvis en hel del för att underblåsa inre motsättningar i Uruguay. Och om inte USA stod hindrande i vägen, satte han nog igång ett militärt ingripande.



Professor Herbert Tingsten i debattagen.

Om man om Tingstens Sydamerikanska bok kan säga att den först och främst fyller en allvarlig brist i svensk litteratur, angående den nuvarande statsskicken i Sydamerika, gäller om hans andra bok, Västtysklands problem, att den främst av allt är högaktuell. Tingsten tar upp så dagsfärska problem som tesen om tyska folkets kollektiva skuld, flyktingproblemet, nynationalismen, statsskicket, politiska partier m. m. Han skriver att tesen om tyskarnas kollektiva skuld synes honom ohållbar, bland annat därför att tyska folket i sin helhet knappast kan vara ansvarigt för Hitlers gärningar, stödda av en minoritet.

Tingsten avvisar också faran av en tysk nynationalism med att citera den socialdemokratiska ledaren Schumacher: "Är inte alla folk nationalister?". Han betonar även att de politiska ledare som Västtyskland har idag — det gäller då främst socialdemokraterna — att dessa under Hitlers värde utgjorde en förföljd elit. Han menar sig också kunna formulera följande tyska svar på sin fråga om tyskarna spekulerar i krig mellan öst och väst: "Tro inte att vi spekulerar i krig. Vi känner äckel och förtvivlan bara vi tänker på möjligheten av ett nytt krig. Ett folk med våra förluster, med så ohygglig förstörelse av alla tillgångar, med en sådan decimering av den manliga ungdomen, kan inte hoppas på ett krig".

Bostadsbristen, arbetslösheten och flyktingfrågan är brännande aktuella i Västtyskland. Mellan 1939—1949 steg den tyska befolkningen med 21%, medan bostadsutrymmet sjönk med 17%. Västtyskland har omkring 1,6 milj. arbetslösa och denna arbetslöshet har sin rot i den stora flyktingströmmen från



Östtyskland. Det kan upplysningsvis nämnas att i Östtyskland lever ungefär 17 milj. och i Västtyskland 46 milj. människor. Under 1949—50 anlände till Västtyskland omkring 10.000 flyktingar i månaden. Av dessa mottogs 20 %, de övriga avvisades, d. v. s. det var endast ett fåtal som blev skickade tillbaka, det stora flertalet fick stanna som "svarta" flyktingar. Man inser lätt vilka oerhörda problem denna flyktingström måste skapa.

Tingsten refererar också översiktligt den västtyska författningen. En intressant egendomlighet utgör den tyska parlamentarismen. Förbundsdagen som kan jämföras med vår riksdag, väljer kansler och sedan utser kanslern i sin tur regeringsmedlemmar. Men man kan inte som inom den oftast förekommande parlamentarismen, få kanslern med sin regering att avgå med vanligt misstroendevotum. För att en kansler ska avgå, fordras att förbundsdagen med majoritet utser en ny. Med denna bestämmelse, vilken har en del nackdelar, har man velat förhindra att en regering störtas utan att någon ny kan träda i dess ställe.

På en ordinär läsare gör Tingstens bok ett kanske alltför överflätande och uppskattande intryck. Det kanhända att en revidering av vår nuvarande tyskinställning är nödvändig, men övertygad om det blir man inte av Tingstens bok.

Herbert Tingsten: Revolutionernas arvtagare,  
Bonniers. Pris kr. 6:25.

Herbert Tingsten: Västtysklands problem,  
Bonniers. Pris kr. 3:25.

Roland Ekström.

#### SNÖLEGENDER OCH SOTFRAGMENT

Nog är det ofta så att människan drages till det som sinsemellan kan vara alldeles olikartat. Och det kan också tyckas som om längtan från en tillvaro i kylig vinterluft till varmt järnbruk inte är en direkt omöjlighet. För yrkesmannen, smeden vid bruket, kan det kanske vara ett svårt straff nog att bindas i snöricket utanför, utan möjlighet att nå in till sin hammare och sitt städ, utan att längre inneslutas i arbetets gemenskap. Livets möjligheter inregistreras i väntan — i de timmar av väntan — som kanske efteråt te sig så oerhört betydelsefulla, ty det var beredningens tid. Werner Aspenström talar i sitt kyligt klara språk om denna väntan — en väntan som kanske inte är så alldeles utan mening — det finns någonting i hans snölegender som talar om mening med väntan. Diktsamlingen "Snölegend" är annars så vitt skild från den självklarhet som kommer tillsynes i den andre diktaren, Stig Sjödin, författarskap. "Snölegend" är väntan och beredelse, "Sotfragment" är självklarhet och konstaterande.

Vit svävar röken över vinterns källa.

För tredje gången tar jag avsked av en död.

Och någon berättar om gräset eller svalorna.

Den gamla fabeln om att överleva.

Så heter det i "Snölegend" medan Stig Sjödin går till attack från ett helt annat plan:

Att mötas åtta timmar  
till samma nödtvång, samma gärning  
och andas samma tjocka luft och utdunsta  
likadana pärlor svett och sylrighet  
och slå sig genom mörkret  
tills en vila skymtar,  
börja dag när allt annat slutar,  
att ha nattskift.  
Då blir ingenting högtidligt  
och ett ord, gemenskap kallat  
alldeles för stort och slitet.

Man får i dessa båda dikter en klar bild över den stora olikhet mellan diktarna. Annars finns det säkerligen en hel del gemensamt, samma strävan efter något värdefullt, något som kan upprätthålla den egna tankens flykt. Det finns hos båda en underlig envishet, ett fasthållande av det som de an-



Författaren Stig Sjödin.

ser ha störst värde. För Aspenström synes det vara förberedelse och väntan inför någon som skall komma. Och för Sjödin synes det vara något fasthållande av att fånga den sotiga vardagen, det avgörande i arbetets art och bestämning. Och medan Aspenström försäkrar att drömmen har en sötma av oanat mått att bjuda läsaren, samtidigt som drömmen kan vara betydelsefull och snön som faller kan göra något lättare bara genom att försvåra sikten för den som vill se vidare, talar Sjödin klart och redigt om att människan är en av de tysta, stillsamt grå, en som aldrig gjort och aldrig kommer att göra väsen omkring sin person. Han arbetar med en känsla av likgiltighet, bryr sig inte om vad han egentligen gör, eller vem som skall göra det eller det, för honom är det nog att det blir gjort. Och Sjödin är realisten som i en enda rad förklarar hela denna människas livsuppgift: På honom bygger man samhällen. Denna väg från Aspenströms förberedelse och osäkerhet till Sjödins klara fakta kommer också tillsynes i människans eget jag, Aspenström låter människans jag känna sin orenhet, sin stora osäkerhet, men i alla fall förklarande att det gäller att träda fram och uppträda. På samma gång tycker Sjödin att hans arbetare kan ha nog av att hålla sin vedbod ren och ordnad som ett apotek och att ordna sitt liv i de mest invanda banor. Drömmaren hos Aspenström vill kanske till verkligheten men tvingas till drömmens renhet medan Sjödins människa vill vara likgiltig inför allt, utom då det infaller extra helgdagar mitt i veckan. Aspenström är under hela denna procedur som förmedlande länk mellan drömmens renhet och sömnens ljuvhet aldrig borta från dikten medan Sjödin endast sparsamt skymtar själv i sina dikter. "Sotfragment" bygger på iakttagelse, "Snölegend" bygger på iakttagelse och förvåning för det som kommer fram. Denna förvåning är sig så oerhört lika, det är en förklaring till mycket, men det är också en väg till självklarhet. Aspenström skriver om kärleken som ömhet skapar, eller kärleken som inte har något att ge, utan blott och bart är en kärlek växlad mellan olika skuggor. Och den kärlek som spåras i den kyligt klara "Snölegend" är en kärlek som inte kan ge gemenskap, lika omöjligt som Sjödin i sin samling kan tala om gemenskap eftersom det är ett för stort och för ofta slitet ord. Men man kan i bägge dessa diktsamlingar hitta vissa likheter, fast de utifrån sett skapats från så helt olika utgångsläge, det som mest frapperar i likhet är själva sättet att tala om det de har att säga, det skymtar hela tiden en viss mening och en viss

(Forts. å sid. 23.)

# RUFFEN

intressant detalj i de nordvästskånska fiskelägena

Av ANDERS W. MÖLLERYD

En säregen och lustig detalj i de nordvästskånska fiskelägena och badorterna är den s. k. "Ruffen". Det är en byggnad i fråga om det yttre relativt obetydlig, som alltid har sin plats på hamnplanen, så nära hamnen den kan komma. Den ingår i hamnens liv. Men det är en viktig byggnad, även om den i modern tid förlorat något av sin betydelse. Det är här männen har sin träffpunkt.

Ruffen löser till stor del männens fritidsproblem i fiskelägena. Här samlas de verkliga deep-waterseglarna sedan de lagt upp eller, under sin krafts dagar, i pauserna mellan seglatserna på de sju världshaven. Här träffas man under fria former och utbyter erfarenheter och "skepparhistorier". Här får den sjölangtande pojken näring till sitt fantasiliv på fjärran oceaner och bland exotiska hamnstäder. Och här kan den grånade långseglarn lätta på sin tunga erfarenhet om hur sjölivet tedde sig i hans ungdom under svällande segelmassor på linjesköna skepp. Här berättar den moderne sjömannen om de moderna linjefartygen, där man bor bättre än på ett hotell på land.

I Mölle, Arild, Lerhamn, Nyhamnsläge, Lerberget, Torekov finns det Ruff. I Båstad förefaller det ha varit en allmän Ruff, men den synes numera vara privat. I Nyhamn är Ruffen byggd efter byns brand år 1895. Att



Från ruffen kan man följa allt som sker vid hamnen och ute i havet.



Torekovs ruff har blivit ett annex till platsens sjöfartsmuseum. Den är rikt tapetserad med namnbräden från stolta djupvattensglare — denna konstfärdigt utformade gallionsfigur ger en uppfattning om platsens sevärdheter.

bygga den var nog lika viktigt som att bygga de vanliga husen. Ruffen i Lerberget har tillkommit i sen tid, den är på sin höjd ett par årtionden gammal, och det är kustvakt E. Walter, som tagit initiativ till den. Modell för den har Mölles Ruff varit. Den är väl prydd med namnbräder från skepp och fartyg. En del av dem har hört hemma i Lerberget under tidernas lopp, andra har tagits från fartyg som förlist på det farliga revet vid Svinbådans fyrskepp. I Torekov har man förvandlat den gamla Ruffen närmast till ett annex till det mycket intressanta sjöfartsmuseet man har där, och den har blivit tapetserad med en väldig massa namnbräder och gallionsbilder. Namnbräderna härrör inte endast från fartyg som strandat i farvattnen utanför Torekov utan också från seglare som huggits upp där. Upphuggning av fartyg har varit ett näringsfång här.

Ruffen i Arild tillhör de äldre. Den är försedd med en hel rad namnbräder och en liten handskreven in-



På hamnplanen i Mölle står ett ensamt hus — en ruff. På den undre bilden: Sjömannen Nils Fredrik Brandt, som på 1890-talet seglade på Söderhavet. Han var en trogen ruff-besökare och han kunde berätta åtskilligt om hårt sjömansliv.

vrak. Men besättningen räddades. "Presto" var ett norskt, trälastat fartyg, som hade kantrat och som drev iland vid Arild år 1899. Besättningen var borta och dess öde var och förblev okänt. "Constance" var en norsk jakt, som strandade vid Nabben år 1921. Besättningen hoppade iland på klipporna mellan brottsjöarna och klarade sig, medan båten blev sönderslagen och vrak. "Triton" var ett fartyg som överseglades och sjönk i södra Öresund. Besättningen blev räddad av ett annat fartyg. Namnbrädan, som kommit loss vid olyckan, flöt från Sundet utanför Köpenhamn ända upp till närheten av Arild, där den tillvaratogs och fick sin plats på Ruffen. Namnbrädan "Elisa" härrör från ett helt obekant fartyg. Alla uppgifterna är lämnade av gamla arildsbor och de har samlats in av någon hembygdsintresserad person, som satt upp dem i Ruffen, som de därigenom gjort ett inventarium rikare.

Ruffen i Mölle känner vi bäst till och vi ska uppehålla oss mest vid den. Denna Ruff är nog den mest typiska och den är den mest frekventerade och kanske den mest kända. Den nuvarande Ruffen är uppförd år 1903. Den sägs vara den tredje eller fjärde i ordningen. Den förra, som var försedd med en ståtlig gallionsbild, blev sönderslagen av julstormen år 1902, denna storm som anses ha varit den värsta som rasat i de här trakterna under nuvarande generationen. Ursprungligen var Ruffen sammanslagen med en s. k. sillahytta, där skattesillen, så kallad "ydesill", upptogs till baronen på Krapperup, som ägde jorden och hade strandrätt.

Att Ruffens återuppbyggnad var en viktig samhällsangelägenhet vittnar protokollen om vid bystämmorna den närmaste tiden efter stormen. Ruffen står som nummer ett på dagordningen. På bystämmorna diskuteras livligt hur den nya Ruffen ska se ut. Omsider enar man sig om att engagera en byggmästare, som för 230 kr. bygger en ny Ruff och vars arbete vi än i dag kan beskåda. Ruffen är allmän egendom och vem som helst har rätt att gå dit. Den står under hamnstyrelsens vård.

Som modell till Ruffen i Mölle har man haft däckshuset på någon stor skuta. Den är sex meter lång och tre meter bred. Ursprungligen var den rödmålad med vita knutar, nu har den fått en obestämd gulbrun färg. Över ingången sitter en stor, vacker namnbräda, "Olympe Kuyper", som härrör från en skuta som strandade vid Ablehamn på nordsidan av berget år 1882. Ruffen är försedd med fem fönster, två åt norr, två åt söder och ett åt väster ut mot havet. Genom fönstren kan man bevaka allt som sker vid hamnen, likaså kan man följa de fartyg som passerar därute på Öresund, ett av världens livligaste sjöfartsstråk.

ramad tavla därinne berättar om dessas tillkomst. "Concordias" namnbräda härrör från ett skepp från Estland, som strandade väster om Arild år 1849. Hela besättningen drunknade och deras lik ligger begravda på Arilds kapells kyrkogård. "Caspain" var en brigg från Whitley i England, som gick på strax öster om Arild år 1864. Den var kollastad och blev fullständigt



En rad stabila kullabor — seglare på världshaven — på ruffbänken en söndagsförmiddag. De ha fört stora fartyg över haven och vad de inte vet om sjöfart är inte värt att veta. Vid ruffen får näten också en översyn, när man tar en vilopaus före nästa fiskefärd.

Både därute och därinne löper väggfasta träbänkar att sitta på. När det är soligt och varmt sitter man därute, men då höststormarna viner i knutarna och höst- och vintermörkret ligger tungt över den lilla byn söker man lä därinne. Ruffen är försedd med elektriskt ljus. På skämt kallas Ruffen för Rådhuset eller Riksdagen. Och i följd därav är bänkarna därinne första och bänkarna därute andra kammaren. På väggarna sitter sjökort, som donerats av sjökaptener, som lagt upp. På korten har man prickat ut det senaste krigets mineringar, främst de i hemmafarrvatten, det var något som berörde folket i byn på det djupaste. Här hänger också bilder av gamla skutor, som sjömän själva ritat under frivakterna.

Golvet är cementerat, men den grå cementfärgen har för länge sedan fått vika för en brunaktig färgton, som uppstått av de, vi skulle nästan tro, miljoner spottkladdar som under årens lopp landat på det. Här under det välvda taket i detta lilla hus på hamnplanen utvecklas ett stycke karaktäristiskt havskustliv. På söndagar, på kvällar eller på mornarna, innan man tar ut för att dra fiskeredskapen, samlas man här. Höstkvällarna är nog de mest givande. När brottsjörarna ryter därute är det som om man blev inspirerad. Man sitter uppradade på bänkarna. De som inte får plats vandrar fram och tillbaka på samma sätt som de gjort under vakterna på däck och durk under ett långt seglarliv. Detta att gå fram och tillbaka blir ofta ett yrkesdrag hos sjömannen. Och medan man sitter där eller

går där fram och tillbaka idkar man ett intensivt bruk av tobak i alla dess former, som snus, som rök, som tuggtobak. Och som detta för med sig en ökad utsondring i salivkörtlarna blir följderna ett friskt spottande och därmed följande förändring av golvfärgen. Trots att väggarna är målade är de indränkta och denna typiska sura doft slår alltid emot en då man kommer in, fast Ruffen kan vara tom.

Och så berättar man och kommenterar dagens händelser. Språket som utvecklas här är genuint, tämligen väl späckat med svordomar. Kvinnor förekommer aldrig här — antagligen bortskrämda av männens ordval — och förr i tiden var det förbjudet för barn att gå hit, antagligen för att de inte skulle missfärga sitt ordförråd. En språkforskarens hjärta skulle klappa fortare om han fritt fick vara med. Man talar äkta mölledialekt. Man förvånar sig över att Radiotjänst ännu inte varit här med mikrofonen. De skulle få en givande glimt av en kustbefolknings liv.

Ett tidsfördriv som är vanligt bland dessa barkade sjöbjörnar är att sitta och tälja på en trästicka. Detta är en kvarleva från forna tider då man istället för en träbit ur "lomman" tog fram en bit torkad flundra och så började tälja flisor av den, som man stoppade i munnen, ungefär som våra barn skär av en chokladkaka eller ett äpple.

Tänk om väggarna kunde berätta härinne! Det är otaliga färgstarka berättelser, både sanna och hämtade ur skepparhistoriefloran, som här rullats upp. Många



*Ruffen i Lerberget tillhör sen tid. Kustvakt E. Walter har tagit initiativet till den. Ruffen är en kopia av Mölle-ruffen. Namnbräderna, som pryda den ha delvis tillhört fartyg hemmahörande i Lerberget. Byn har varit ett viktigt centrum i sjöfarten.*

av de gamle, som nu gått bort, hade fantastiska upplevelser att berätta om livet på havet under segelsjöfartens tid. Vi minns gamle vitskäggede Fredrik Brant för att ta ett exempel, som dog i början av kriget. Med bister humor kunde han berätta om seglatser på Söderhavet i början på 1890-talet, då de vita höll på att kolonisera därnere. Han var med om att frakta kanaker, praktiskt taget slavar, från avlägsna öar i Bismarcksarkipelagen till tyska och engelska plantager på Samoaöarna. Fraktfarten försiggick med en liten skonare på 110 ton, i vars lastrum ett par hundra vildar stuvades ner under varje resa. På nätterna lades lastluckorna på, och besättningsmännen hade sina vapen till hands. En resa kunde ta ett par månader. Det hände vid ett tillfälle att ett par av infödingarna dog och då var det svårt nog att få fram liken för att kasta dem i sjön, därför att de andra ville hålla på dem för att äta opp dem. Annars blev dom utfodrade med risgröt som kokades i en stor gryta på däck. I retur hade skonaren kanaker, som fullgjort sina år på plantagerna, och som bar med sig "lönen" härför — ett stycke klädningstyg, ett par pund samt några tobaksflåtor. Vid ett tillfälle höll skutan i stilje att driva på en obekant ö och på kvällen blev den omringad av ylande människoätare i kanoter. Först sen man avlossat salvor med winchestergevären blev man lämnad i fred. Men man träffade också på gästfria hövdingar på de okända söderhavsöarna. Vid ett tillfälle inbjöds skepparen till en hövding, för att fira en fest, där man skulle kalasa på några nytillfångatagna från en grannstam. Skepparen

avböjde tacksamt, han menade att den svarte kocken kunde ta fel vid anredningen...

Vi har också hört talas om de två sjömän, som åt ostron någonstans, antagligen mycket långt borta, men som hade fått så giftiga ostron att deras klockkedjor blev alldeles gröna när de ätit färdigt...

Och det är inte oväder som går åt för hackor, som man hört berättas om i Ruffen i Mölle. I tropikerna en gång blåste det så att besättningen måste leva på pannkakor en längre tid. Vinden tog minst i dem för att de var flata. Och man måste surra fast kocken vid masten. Och som det inte fanns någon kabyss kvar måste han steka dem i solen...

Vid en annan storm på lite nordligare breddgrader måste man skalka (överbinda) skorstenen. Eldarna hade inget annat att göra än att ta röken i säckar och sedan bära upp den och tömma den i lä...

Man har också varit med om så tät tjocka att man måste sticka hål i den med ett märlspik för att man skulle kunna spotta... Krigsförlisningar, sprängningar, luftbombardemang har under 40-talet nästan varit dagligt bröd bland männen här.

Ja, här i Ruffen kommer man tillsammans utan några formaliteter. Här byter man de senaste nyheterna, här driver man korridorpolitik, här ventilerar man fisket och fiskelyckan, här skulle man kunna ta ett omedelbart råprov på folkopinionen. Här träffar man sina vänner, och här "slår man käft", som man gjort sen urminnes tid. Vad vore fiskeläget utan sin Ruff?



# ALLT INTILL TREDJE OCH FJÄRDE LED

Av FRITZ STENLUND

Erik Persson i Övre Finnboda var på hemväg från handelsboden. Han hade varit och handlat och rygsäcken var fylld av sådant, som till livets nödtorft hörer. Det var kaffe och socker, tändstickor och ett par paket, som han skulle ge sina föräldrar. De gamla hade just inte roligt. Värken var dem en ständig följeslagare.

Det var tungföre. Snön ville klibba fast under skidorna och det hjälpte inte att han stannade då och då och skrapade rent med slidkniven. Han skulle ha haft ett stycke talg med sig, så hade han kunnat gnida in skidorna med det. Men det hade han inte.

Han förstod, att han inte skulle kunna komma hem medan det var ljust. Men det finge väl gå ändå. Vägen genom skogen hittade han, även om det skulle bli beckmörkt. Så många gånger som han gått den. Bäst vore förstas att följa byvägen, men den strök förbi Nedre Finnboda och där bodde folk som han inte ville träffa. Han hade inte varit framme där sedan slåttern, då han hjälpte Lars.

Övre Finnboda var ett litet fattigt skogstorp, men granngården var stor och där hade man det rätt förmöget.

Han måste stanna och pusta ut. Svetten rann av honom. Han hade kanske lastat rygsäcken väl kraftigt. Den tyngde på skuldrorna och remmarna skar in i axlarna på honom.

Vägen var dryg. Han hade en mil kvar, innan han kom till Nedre Finnboda och sedan hade han en dryg halvmil, innan han kom till sitt. Men det skulle nog gå.

Han åkte vidare. Nu var det så skumt, att han hade svårt för att hitta sitt gamla skidspår, som han drog upp när han för ner till handelsbon. Då gick det lekande lätt. Då bar det utför. Nu hade han motlut och trögföre och en tung rygsäck.

— Va nu då!

Han hade fastnat med ena skidan under en rot, som han inte sett i mörkret. Krasch, lät det. Skidan gick av på mitten. Oduglig!

Med en svordom sparkade han av sig den trasiga skidan och slängde ifrån sig bitarna. Den andra skidan fick gå samma väg.

Nu var han arg. Att sådant skulle hända just nu. Det var ingenting annat för honom att göra än att pulsa vidare i snön. Skulle han orka med det? Om han kunnat gå byvägen, så hade det väl varit en småsak. Men det kunde han inte. Han ville inte riskera att möta Lars.

Lars var storvuxen och antagligen den starkaste karlen i hela socknen. Argsint hade han just aldrig varit, och väl var det, men man kunde ju inte veta hur han var nu, sedan han fått veta det där om Elin.

Hade det varit tungt att skida, så var det ändå värre att gå till fots. Det värkte i lärmusklerna och gång på gång måste han stanna och gnida benen.

— Tusan också!

Han hade råkat kliva ner med ena foten i en grop. Den var vattenfylld och han kände hur blötan rann in i pjäxan.

Snart var han våt om båda fötterna. Han borde stanna och göra upp eld och torka strumpor och skor.

Tur att det inte var kallt, för då skulle han nog förfrusit fötterna.

Tankarna kom och for, där han pulsade i snön.

Han hade inte varit framme vid Nedre Finnboda sedan slåttern. Den slåttern skulle han aldrig glömma. Elin och han stod på skullen och tog emot, medan Lars och lilldrängen körde.



Elin nojsade hela tiden. De hade god tid att prata med varandra mellan lassen.

— Varför gifter du dej inte, hade Elin sagt. Du skulle väl behöva ha en kvinna?

— Hur skulle jag kunna göra det? Skulle jag köra ut far och mor och skicka dom till fattiggården? För det skulle jag bli tvungen till.

— Så sant, sade Elin.

— Och få stugan full med ungar. För det fick jag naturligtvis. Varför har Lars och du inga barn, förresten?

— Förstår du inte det?

— Nej.

— Jag låg på lasarettet, minns du väl?

— Ja.

— Då opererade doktorn mej.

— Ahå. Så du kan inte få några barn?

— Nej, men det kan ju vara härligt att leva för det. Nu när man inte kan få barn.

Hon skrattade och visade sina bländvita tänder.

Det var en grann kvinna, tänkte Erik. Nästan för vacker för att gå här i skogsbygden. Och så skedde det.

Erik måste sätta sig en stund. Och han måste tända eld, så att han fick torra strumpor och skor. Nu var han inne på Nedre Finnbodas marker, och om han gjorde upp eld, så kanske Lars skulle få syn på eldskenet. Men det kunde inte hjälpas. Han måste helt enkelt få vila och värme.

Han ställde ryggsäcken under en gren och skaffade sig tändvirke. Snart brann en värmande eld. Erik satt med ryggen mot granstammen.

Han hade tagit av sig strumpor och skor och trätt upp dem på grenar, som han stuckit ner i snön så att de skulle torka i värmen. Det rök vattenånga av dem.

Och han lät sina tankar komma och gå som de ville.

På höstmärknaden hade han stött ihop med Lars. Han hade sett så underlig ut. Han plirade knipslugt med ögonen och sade:

— Du, Erik. Ska du inte passa på och skaffa dej en jänta nu, när det är så gott om dom? Så slipper du lägga dej till med andras.

Erik kände att han blev blek. Lars visste vad som hänt. Elin hade inte kunnat hålla tyst.

Det där tänkte Erik på där han satt vid elden. Han kände på skorna. De var snart torra.

Då hörde han hur det rasade snö av granen, som han satt under. Ett stort snöskok lossnade och föll rätt i elden. Det blev beckmörkt omkring honom.

Otur var det! Men han skulle väl ha tänkt på den saken förut. Värmen från elden hade tinat upp snön och så gick det som det gick.

— Hallå, hallå!

Någon ropade i skogen. Det måste vara Lars.

Det vore fejt att inte svara. Det får gå som det går. Förr eller senare måste väl i alla fall saken göras upp.

Erik kände efter, att han hade slidkniven till hands.

— Hallå, hitåt, ropade han.

— Kommer, hörde han Lars svara.

Och nu hörde Erik hur det frasade av skidor i snön.

— Varför släckte du elden? var det första Lars frågade.

— Det var inte jag, sade Erik. Snön ramlade ner från grenarna.

Lars andades ut.

— Varför sitter du här i skogen mitt i natten? frågade han.

— Jag bröt ena skidan. Så jag har gått till fots över halva vägen. Så blev jag våt och måste göra upp eld.

— Tur att jag kom, då. Vi får tända på nytt.

Erik såg forskande på Lars. Märkvärdigt att han inte lät arg. Och ändå visste han alltsammans.

När de fått den nya elden att ta sig ordentligt, satte de sig ner och vilade.

— Hur kommer det sej, att du är vaken så här sent? frågade Erik.

— Jag har stått på pass för att skjuta en räv som stryker omkring hemmavid. Han har stulit tre höns för mej.

— Jasså.

— Varför går du inte byvägen nu för tiden? frågade Lars. Tror du inte jag sett dina skidspår i skogen? Inte behöver du gå omvägar. Vi är väl goda grannar?

— Sant, sade Erik. Men...



— Du, Erik. Bry dej inte om den där historien med Elin. Det var dumt gjort av dej, men du var ju inte ensam om saken. Och jag är inte Guds bästa barn själv. Elin hade nog aldrig skvallrat, om det inte skett något särskilt. Jag har alltid varit sugen på livet och just inte så trogen mot Elin, som jag bort vara. Det hade gått bra länge, men dan före marknan, du vet — ja, den dan vill jag inte ha tillbaka.

— Va skedde då?

(Forts. fr. sid. 16.)

klarhet. Men Aspenströms kyliga och nästan ibland opersonliga ton har ingenting av likhet hos den kärvt uppriktige men hela tiden inlevde poeten Sjödin. Det som kan vara bäst då man läser den ene kan helt saknas hos den andre. Kanske är det mest därför som man fastnade på ett särskilt sätt för just dessa två diktsamlingar av 1949 års modell. De visar två så vitt skilda poeter, men i alla fall var och en på sitt plan så oerhört betydande. Bägge diktarna står i en modern värld, ser med den moderna människans ögon på det som möter i livet. Men den väsentligaste skillnaden är att finna här, Aspenström är den vaksamt sovande, den vaksamt väntande, medan Sjödin endast är vaksam och påpasslig, aldrig sovande och aldrig väntande. Likheten är också, sett från denna utgångspunkt, omöjlig att tala om, två författare som skapat från så skilda utgångslägen kan inte skapa någon poesi med verklig likhet. Men finns det då inte i alla fall något som skymtar av Aspenström i Sjödin och vice versa? Jag tror det! Jag har försökt komma åt vad det är, vad som man skall kunna få en klarhet i, är kanske framför allt det att också Sjödens arbetare kan drömma under ett svagt ögonblick, kanske endast undantagsarbetare, men de finns i alla fall. Det är inte alla som ordnar sitt liv efter så klara linjer som kolskjutaren, det finns också bland dessa något som är sökande och väntan. Och måste det inte vara så, alla måste vi vänta och alla måste vi ha något av en förberedelse framför oss. Som Aspenström säger:

Jag kommer aldrig fram till din stol  
dina läppar dina ögon.  
Frostigt nakna väggar skall berätta  
en snölegend en vintersaga  
om en förlisning i kristalliskt  
hav.

Detta att vandra och vandra och aldrig möta varken dessa läppar eller ögon som man väntar på utan alltid endast ha en klar och tydlig förberedelse, en förberedelse som får sitt upphovs ursprung i en vintersaga och snölegend. Stig Sjödin säger nästan samma sak på ett annat sätt, en arbetare talar:

— Jo, du. Fjärsmän kom hem till oss mitt på dan. Jag var inte hemma, men Elin tog emot honom. Han hade med sej ett papper, som jag skulle skriva på.  
— Va var det för slags papper?  
— Jag måste erkänna faderskapet till ett barn, som Svartbergarns jänta gick och bar på.  
— Och Elin fick veta alltsammans?  
— Tacka för det!  
— Hur tog hon det?  
— Tala inte om det. Först grät hon. Men så blev hon rassande och då sa hon, att hon inte behövde stanna hos mej. Det fanns fler än jag, som ville ha henne. Och så talade hon om det där, som skedde mellan dej och henne på skullen.  
De satt tysta en stund. Så tog Lars till orda igen.  
— Det är en konstig bygd det här. Ställena ligger långt ifrån varandra och det blir ensamt och tungt i skogen. Jag undrar, om vi inte är släkt med varandra allesammans. Jag hörde glunkas om, att din mor hade något kuckel med Svartbergarn en gång i tiden. Så det är väl inte säkert, att din far är far till dej. Och min far sådde mycket vildhavre. Vem vet, kanske du och jag rent av är halvsyskon. Det är en enda

Jag stod en morgon  
med nattvecksgift i muskler och i tanke,  
med sot i själen, då lyftkroken  
värkt händerna trötta  
och drömde mig en oändlighetssemester,  
en resa till sommarvatten, grönska  
och rena skjortor nära huden,  
när sol plötsligt spelade  
och lekte strålar genom luckorna i taket  
och lät damm och sot få del av liv.  
Och då fick tanken en bro  
att vandra på,  
bort från den slamrande djävulen  
i mina öron.

Visserligen är drömmen inte lika. Men drömmens renhet och sötma kan sägas gå hand i hand. Drömma om ren skjorta nära huden kan för en svart arbetare vara detsamma som för en väntande att drömma om läppar och ögon som man aldrig skall nå fram till, därför att solen inte finns i verkligheten utan är en snölegend på frostigt naken vägg. Och i den mån man kan skymta längtan hos Aspenström, en längtan efter den omöjliga staden och den gäst som väntas, kan man också hos Sjödin finna längtan, men baserad på en enda människas axlar, modellbyggaren som alltid längtat, men först "När hans kropp värkt sönder av längtan (hjärnan grubblat sig sjuk) får han äntligen resa". Längtan har alltid varit ett medel för den som inte är nöjd med sin tillvaro, den människa som längtat efter annat kan som modellbyggaren en dag vänta att få denna sin längtan uppfylld, om än det blir endast denna sista gång. Sjödin och Aspenström var båda två kanske lika i sitt sätt att tänka, men de sade dessa väsentligheter på så vitt skilda sätt, men det som skapades av dem detta nådens år 1949 kan var och en på sin bog räknas tillhöra de levande diktverken i vår svenska litteratur. Aspenströms kyliga och nästan ibland hänfulla ton hade något eget som man fäste sig vid. Och Sjödens klara koncisa framställning ställde honom i täten bland våra unga poeter. Och gemensamt bevisade de hur man egentligen kan säga två besläktade saker på två på sätt och vis så vitt skilda tonarter och i alla fall lyckas med båda uttrycksmöjligheterna.

Ingvar Wahlén.

trasslig härva. Kättjan har slagit sina klor i skogsfolket och håller dom fast allt intill tredje och fjärde led, som det står i bibeln.

— Varken du eller jag har kanske något att skryta av, sade Erik. Så tillade han:

— Hur är det med Elin nu? Det är länge sen jag såg henne.

— Hon är bra. Vi har kommit överens om att inte röra mer i den här saken. Vi har kvittat. Och så har vi lovat, att det ska vara slut med allt smussel. Jag hoppas att du respekterar det.

— Var säker, sade Erik. Jag har mått illa av den här historien. Jag har inte haft en lugn dag, sedan den där gången.

— Och jag inte sedan jag träffade Svartbergsjäntan.

Han reste sig upp.

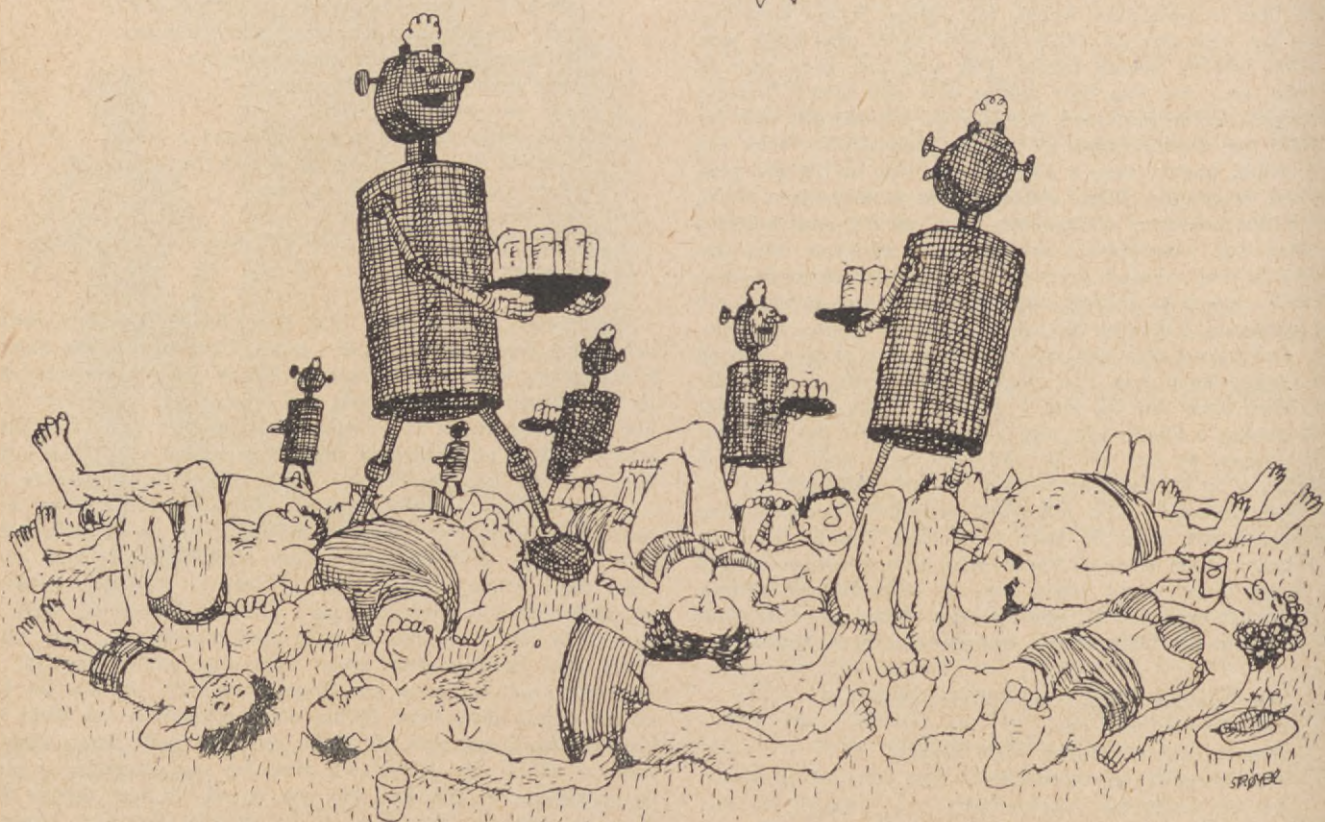
— Nu är skorna så torra, att du kan ta dem på dej. Följ med hem, så får du mat och kaffe. Det kan du behöva. Elin sitter uppe och väntar.

— Det skulle vara skönt att komma under tak, sade Erik.

— Kom då. Jag tar ryggsäcken.

Tecknare: Nils Brädefors.





# ROBOTARNA

Det hade gått en del år sen man kastade atombomber på varann. Frånsett några enstaka världskrig hade mänskligheten artat sig rätt bra. Atombombstidens storheter fanns nu att beskåda på välordnade filmmuseum, stoppade man en tioöring i en springa och tryckte på en knapp, kunde man få ett autentiskt reportage i färgfilm med alla ljudeffekter av den eller den händelsen, det eller det världshistoriska talet. Man hade nu robotar som skötte allt. Mänskligheten hade bara att ligga på rygg och solbada. Regnet samlades upp med särskilda apparater, som sen fördelade det rättvist mellan de olika växterna (kålhuvudena blev som kolonistugor men ogräset fick kämpa bittert).

Och så uppfann man elektronhjärnan. Den kunde tänka något över en miljon gånger snabbare och bättre än den mänskliga hjärnan. Elektronhjärnan fick avlösa den sittande regeringen i Jordens U.S.A vita hus. På tre dar hade den löst alla problem. Värre var det inte. Och sen hade människorna bara att intensivare än nånsin ligga på rygg och lapa sol.

Men bland de fyra miljarder som nu solbadade, åt stekta sparvar, drack grogg och älskade efter anvisningar av The Worlds' Sex Investigation Institut, fanns en kille som hette Bruno. Han levde till en början som sina bröder och systrar och blev också mycket brun. Han lät en specialrobot placera avbrutna tändstickor mellan tårna, för att få en jämn och vacker solbränna även där.

Men en dag började det ogräset vantrivas.

Han tyckte att det varit roligare förr, då man åtminstone haft små personliga problem att fundera över. Nu hade ju elektronhjärnan löst alla problem.

— Tvi vale! sa han.

— Mår du inte bra? undrade hans närmaste granne.

— Det är trist! sa Bruno.

— Äh, vad är det med dig, sa grannen och viftade till sig en grogghämtarrobot. Lagg dig ner och njut av livet vetja!

Men det gjorde inte Bruno. Han satte sig istället i ett raketplan och blev förd till elektronhjärnan. Han fick skriva sitt ärende på en liten lapp, som sen stoppades in i maskinen. Bruno skrev:

Det är så trist numera. Vad ska man hitta på?

Svaret kom på bråkdelen av en sekund: Ingenting. Absolut ingenting!

Det var Bruno inte nöjd med. Han stoppade in en ny lapp. Är det allt du har att säga? skrev han.

Det brummade och pep, gnisslade lite nånstans inne i elektronhjärnan. Bruno fick intrycket, att han på något vis för-olämpat den. Det dröjde en hel sekund innan svaret kom. Ja, stod det på kortet, och — med större och kraftigare bokstäver — FÖRSVINN DITT NÖT!

Då blev Bruno arg. Tvi vale vad du är dum! skrev han. Nu lät elektronhjärnan som en illa växlad bil, knirk och knark

och ratsch! Så tystnade den ett ögonblick, varpå en fordrande visselsignal hördes. Då kom en robot och kastade ut Bruno.

Då blev Bruno dolsk till sinnet. Han gick ut för att samla anhängare. Han hittade sådana. Det fanns en del som tröttnat på solbadandet. De samlades i en mörk källare som sig bör för att smida planer.

— Vi måste fördärva maskinerna! sa Bruno.

Knak-knak-brak! lät det då från dörren och ett kompani ordningsrobotar kom in, tog de sammansvurna vid örat och ledde dem tillbaka till solbadet.

Bruno och hans anhängare blev inte mindre dolska av detta. Men så fort de försökte utbyta tankar, harklade sig en robot varnande i deras närhet.

— Om jag kunde så skulle jag strypa dig! väste Bruno.

Men robotarna var ena baddare i alla fall! tyckte Bruno en dag högt och vänligt. Men hur fungerade dom då? Det skulle vara skoj att veta. Nå, det var inte svårt. Någon fotocell för uppsamlandet av misstankar var de tydligen inte utrustade med. Den närmaste roboten kände sig istället mycket smickrad och sprang och hämtade en bok om sig själv. Den läste Bruno mycket noga och log hult mot den omisstänksamme maskinmannen.

Under vänstra armen satt en liten reglerskruv. Pillade man på den kunde man få roboten att fungera som skomakare, kontorsbiträde, statsminister, tävlingssimmare, bananimportör eller vad man önskade.

— Tycker du inte det skulle vara skoj att bli skomakare? frågade Bruno.

— Väldigt skoj, svarade roboten som han var trimmad att säga.

— Lyft på vänstra armen då! kommenderade Bruno skämtsamt.

Det gjorde roboten utan att tveka. Bruno hittade skruven och vred sakta på den.

— Hur känner du dig nu?

— Som beställningskräddare, svarade roboten.

— Nu då? Bruno vred ytterligare lite på skruven.

— Negerhövding.

— Säg till när du är skomakare, sa Bruno.

— Nu! sa roboten plötsligt. Nu är jag skomakare.

— Då är det som det ska vara, sa Bruno.

— Då är det som det ska vara, repeterade roboten och gick sin väg för att hyra en verkstad.

Så blev världen full av skomakare, eller rättare skomakarrobotar. På badstränderna låg mänskligheten som förut, åt stekta sparvar, drack grogg, älskade enligt anvisningarna och misstänkte ingenting. Kanske en och annan tyckte att det var märkvärdigt mycket skomakare det blivit i hast. Men än sen då? Så gick man och tittade på kvällens film istället.

— Men vi måste fördärva robotarna också! sa Bruno.

Men hur skulle det gå till? Det gällde ju att inte väcka mänskornas misstankar. Robotarna var inte längre att frukta. Runt hela världen satt miljontals skomakarrobotar och väntade tåligt på arbete. Elektronhjärnan behövde man inte heller bry sig om. Den fick inga rapporter längre och trodde säkert att allt var som det skulle.

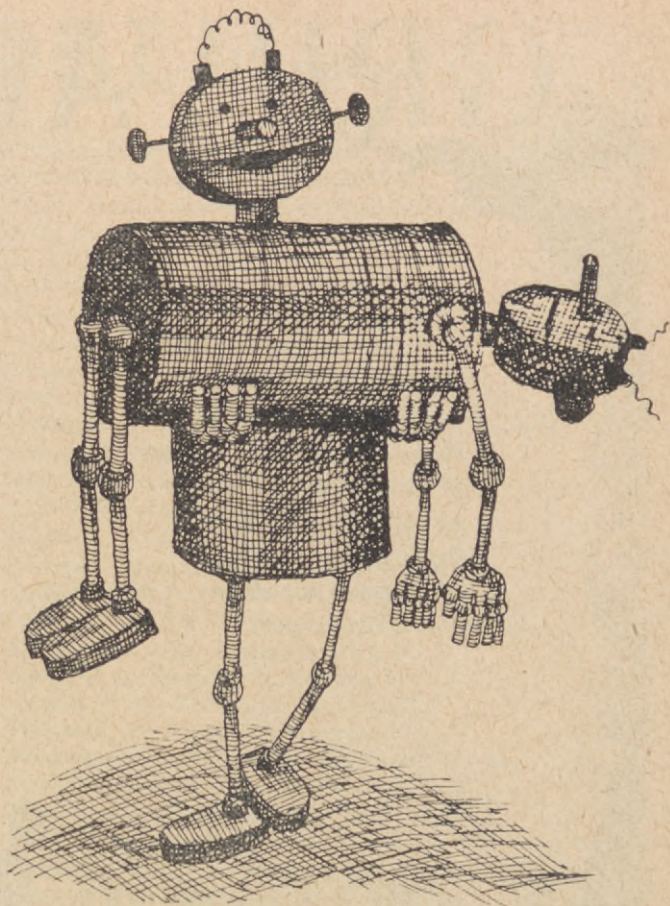
— Delvis ska vi låta robotarna själva sköta den saken, sa Bruno.

Nu steg ett förväntansfullt sus mot källartaket.

— Som ni kanske vet, mina vänner, drivs robotarna med atomer från isotopen uran 257.4, fortsatte Bruno. Och nu har jag tänkt att vi ska byta uranet mot bitsocker!

— Men hur ska det gå till?

— Jo, förklarade Bruno. Uranet ligger ju i robotarnas laddningsautomater. Dessa är en gång för alla laddade, eller rättare för de närmaste tio miljoner åren, mer har vi faktiskt inte tänkt på vår framtid. Det gäller alltså att byta ut uranet



mot bitsocker. Det är enkelt ordna med en konservöppnare och en hovtång.

Och så började robotar att trilla ihop. Utan vidare kunde sillinläggrobotar, journalistrobotar, disponentrobotar och robotar av alla slag plötsligt trilla ihop med ett väldigt skrammel. När den siste uranatomen hade nått robotens energiomvandlingskammare var det oåterkalleligen slut. Sen kom ju vanliga bitsockeratomer, och sådana kunde ju ingen robot leva av. Så fort en robot trillat ihop, kom en påpasslig renhållningsrobot och bar bort den livlösa plåthögen. Renhållningsrobotarnas laddningsautomater hade de listiga brunoisterna sparat till sist.

Men mänskligheten på badstränderna började undra var i herrans namn de stekta sparvarna tagit vägen. Ingen robot kom ju och tog upp beställning. Till slut blev de tvungna att resa på sig för att spana efter nån plåtkille med servett på armen. Men nån sån syntes inte till. Då undrade de vad detta var för en ordning!

Så småningom blev de dock medvetna om, att de nu var tvungna att själva söka sin föda.

En hård tid bröt in. Det blev att börja slåss med vilda djur och varandra igen.

Bruno skaffade sig en komfortabel grotta, som tidigare varit garage för en rakettaxi. Där trivdes han ganska gott.

Men med tiden fick både han och de andra rätt besvärligt med vargarna, som raskt ökade i antal. En dag satt han i grottöppningen och plockade med en vidjekvist och en strimla björnhud. En annan grottmänniska kom förbi och blev intresserad. Han stannade och tittade på.

— Vad håller du på med?

Bruno såg överraskad upp och sen ner på det han knäpat ihop. Utan att han riktigt känt på det, hade han uppfunnit pilbågen.

Tecknare: Povl Strøyer.

# GRUVARBETARE

Ur denna gruva som är svart  
likt ett tomt, gapande tandhål  
hämta vi upp ädelstenar,  
malakit, jaspis, rosakvarts.  
Med våra spett och hackor  
gå vi in i bergets hjärta  
borra, spränga, hugga.  
Och berget ger sig:  
Det regnar ädelstenar  
i våra järnkorgar.

Den gråa gasen som väller tung  
har fränt våra lungor till trasor.  
Det mörka djupet som ruvar tätt  
har gjort oss så underligt blinda.  
Hårt liv, ont liv.

Men när rosakvartsen rinner  
skär och genomskinlig  
genom arbetsnötta, arbetströtta händer  
le vi och tänka på allt ljusst jordiskt:  
tusenskönor, ungflickkinder,  
småbarnsfingrar.

ESTER SJÖBLOM.

Björkman

# Gott Nytt År 1951 tillönskas av

## STOCKHOLM:

A. B. C. Hotell, Götgatan 19  
Adolfsson & Son, D. E., Kocksgatan 23  
Almberg, Bo, Läkare, Birger Jarlsgatan 41  
Andersson, Nils V., Hamngatan 36  
Anzén, Georg, Läkare, Götgatan 15  
Arleij, Folke, Järnaffär, Valhallavägen 75  
Aromatic Industri AB, Bryggvägen, Gröndal  
Bellander, Gunnar, Läkare, Leksandsvägen 22, Bromma  
Berkel AB, Kungsgatan 72  
Björlov, H., Läkare, Norr Mälarstrand 72  
Björklund & Co, Rudolf, AB, Malmtorgsgatan 8  
Blomkvist, John E., Tandläkare, Centralpalatset  
Brenner, Sam, Järnaffär, S:t Eriksgatan 94  
Bretz-Lydid, E., Tandläkare, Essinge Högväg 44, Stora Essingen  
Brobeck, John, Tandläkare, Sturegatan 16  
Brunander & Lemke AB, Nybrogatan 9  
Byrenius, Gustav, Direktör, Birger Jarlsgatan 32  
C. T. C. AB, Nybrokajen 7  
Cederlöf, Eric, AB, Humlegårdsgatan 12  
Crafoord, Clarence, Professor, Sabbatsbergs Sjukhus  
Drougge, Adolf, Läkare, Liljeholmsvägen 8  
Ellena, Päl- & Damkonfektion, Drottningholmsvägen 12  
Engstrand, G., Grosshandlare, Nybrokajen 5  
Engström, Robert, Hamngatan 10  
Eriksson, A. H., Kaptan, Torsgatan 47  
Eriksson, H. P., Skinnvaru AB, Regeringsgatan 17  
Erma, Kemiska Tekniska Fabrik, Kammakaregatan 5  
Ernhall, Stig E., Tandläkare, Stureplan 19  
Essler, Bengt, Tandläkare, Karlavägen 52  
Ewemaskiner, AB, Teatergatan 3  
Falk, Sven, Revisor, Regeringsgatan 44  
Folke & Co, Carl, AB, Nybrogatan 3  
Forsberg, C., Firma, Hantverkaregatan 85  
Geværts Skandinaviska Generalagentur, Hamngatan 24  
Grenstedt, A. V., Stadsmäklare, Hornsgatan 26  
Gustafsson, A. C., AB, Kungsgatan 16—18  
Hemlins, John W., Mekaniska Verkstads AB, Malmskillnads-  
gatan 34 B  
Holmgren, Gustav, Skorstensfejarmästare, Karlbergsvägen 22  
Holmberg, N., Läkare, Polhemsgatan 36  
Johannesson, E., Skorstensfejarmästare, Stora Nygatan 36  
Johannesson, Axel, Körsnär, Västerlånggatan 60  
Johansson, Greta, Tandläkare, Odengatan 104  
Johnsson, Allan, Maskinaffären, Riddargatan 10  
Jäderholm, K. Bruno, Läkare, Ersta Sjukhus  
Kaféet, Barnhusgatan 6  
Kafé Folke, Folkungagatan 50  
Karlsson & Co, J. R., Gävlegatan 20  
Kindwall, Wilhelm, AB, Kungsträdgårdsgatan 12  
Kinocentralen, AB, Drottninggatan 47  
Lavass, M. G. & Rundkvist, A., Hornsgatan 144  
Leja-Magasinet, AB, Norrmalmstorg  
Lind, Tore, Läkare, Hornsgatan 1  
Lindström, Bo, Läkare, Gullmarsplan 13, Johanneshov  
Ljud & Bild, AB, Untravägen 13, Hjorthagen  
Ljungqvist, Aug., Urfirma, Beridarebansgatan 23 A  
Lundberg, H. G., Firma, Regeringsgatan 44  
Lundin & Törnberg, Pälsvärfirma, Mästersamuelsgatan 12  
Monberg & Thorsén, Kungsgatan 60  
Munters Industri AB, Norr Mälarstrand 56  
Nessim, Nils, AB, Hamngatan 1 A  
Nilsson, Josef A., Målerifirma, Runebergsgatan 12

Nockeby Tvätt & Strykinrättning, AB, Drottningholmsvägen 603  
Nordström & Co, C., Fridhemsgatan 46  
Olsson, Rune, Läkare, Murarevägen 8, Bromma  
Orell, S., Docent, S:t Görans Sjukhus  
Otillys Konditori, Vargentinsgatan 7  
Otterby, Sigrid, Firma, S:t Eriksgatan 76  
Palmqvist, A., AB, Humlegårdsgatan 13  
Perfekt Stil, AB, Drottninggatan 40  
Persson, S. P., AB, Västerlånggatan 38  
Pettersson, Sigfrid, AB, Norra Stationsgatan 25  
Pettersson & Mentzing, Möbelfirma, Gamla Brogatan 17  
Päls-Nova, Pälsateljé, Jakobsbergsgatan 6  
Rossander, Gunhild, Läkare, Hornsgatan 64 A  
Rudoffs Bilverkstad, Slussen  
Röjdmark, Oscar, Läkare, Upplandsgatan 50  
Sandahls Pälsvärfirma, Humlegårdsgatan 17  
Sandegren, Bertha, Läkare, Folkungagatan 108  
Schaub & Co, AB, Bolidenvägen 14—16, Enskede  
Schneider, J., AB, Västmannagatan 1  
Schongin & Engström, Hamngatan 17  
Sellberg & Co, Fröhandel, Munkbron 3  
Sternberg, Benno, AB, Arsenalsgatan 6  
Stockholms Pantförsäljning, Mälartorget 15—17  
Stockholms Patentbyrå, AB, Kungsgatan 36  
Stora Essingens Ängtvätt, AB, Stora Essingen  
Ström & Co, P. A., AB, Humlegårdsgatan 10  
Ståhlberg, Harry, Verkmästare, Sibyllegatan 83  
Superior, AB, Nybrokajen 7  
Svenska Traktor, AB, Box 12007, Stockholm 12  
Trädgårdhs Åkeri, Firma, Carl Trädgårdh, Sveavägen 129  
Wagner, S., Tandläkare, Sveavägen 49  
Varubelåningen, Blekingegatan 28  
Varubelåningen, Tunnelgatan 1 B  
Vega Agentur, AB, Odengatan 39  
Werner, Hugo, Läkare, Sveavägen 52  
Winterthur, Försäkringsbolag, Engelbrektsplan 2  
Wretman, Tycho, Firma, Kungstensgatan 38  
Yellow Cab, AB, Birger Jarlsgatan 37  
Östling, Paul, Järnaffär, Abrahamsbergsvägen 2, Bromma



Vinterskymning över älven.

# Gott Nytt År 1951 tillönskas av

## STOCKHOLMS OMGIVNINGAR:

Andersson, Folke, Tandläkare, Hamngatan 2, Vaxholm  
Bälters Bilverkstad, Malmvägen 2, Sollentuna  
Café & Matsalarna, Riddersviksvägen 18, Hässelby Villastad  
Claesson, Bertil, Tandläkare, Landsvägen 58, Sundbyberg  
Ekman, N. O., Skorstensfejarmästare, Sagavägen 11, Saltsjöbaden  
Ekmans Sybehörsaffär, Fullerstavägen 18, Huddinge  
Elema AB, Industrivägen 23, Hagalund  
Flood, S., Förvaltare, Ahlby Gård, Fittja  
Gentz, Carl, Läkare, Strandvägen, Saltsjöbaden  
Gustavsson, S., Skorstensfejarmästare, Villagatan 1, Sundbyberg  
Halldén, C. H., Skogalund 100, Ektorp  
Hellström, S. G., Läkare, Charlottenburg, Solna  
Huddinge El. Installationsaffär, Box 41, Huddinge  
Insulander, Sten, Läkare, Djursholm  
Keller, Helge, Skorstensfejarmästare, Gribbyvägen 34, Spånga  
Kumlin, Emil, Skorstensfejarmästare, Fogdetorpsvägen 29, Södertälje  
Mariehälls Svetsnings AB, Vintergatan 28, Sundbyberg  
Ohlsson, Karl, Skorstensfejarmästare, Terassvägen 9, Stocksund  
Spånga Ved- & Brädgårdar AB, Industriagatan 4, Spånga  
Södertälje Trävaru AB, Ekdalsgatan 9, Södertälje  
Toreborgs Landstvätt, Nynäsvägen, Handen  
Wallgren, Erik, Stadsläkare, Södertälje  
Wendler, John, Revisor, Vallvägen 18, Lidingö

## ESKILSTUNA:

Belfrage, Joh., Läkare  
Carlsson & Myrberg AB  
Karlsson & Nilsson AB Knivfabrik, Tullgatan 5

## GÖTEBORG:

Möller, Gunnar, Läkare, Jakobigatan 9

## HALMSTAD:

Folkparken  
Johansson, Joh. M., AB, Klammerdammsgatan 3

## HÄLSINGBORG:

Edo Kött- & Charkuteriaffär, S. Stenbocksgatan 123  
Hultgren, Gunnar, Cykelaffär, Nytorngatan 63  
Larsson, Henning med familj, Södergatan 27  
Nilsson, Nils, Konditor med familj, S. Stenbocksgatan 98  
Pålsson, Carl o. Ebba, Scala Biografen  
Weimanns Kappmagasin AB, Järnvägsgatan 17  
Örnen, Herrekiperings AB, Järnvägsgatan 13

## KINNA:

Kinna Juridiska Byrå

## LULEÅ:

Luleå Stadshotell Rest. AB

## LUND:

Nyström, Hilding, Läkare, Spolegatan 4  
von Rosen, Erik, Docent, Kung Oscarsväg 1

## MALMÖ:

Cronquist, Stig, Läkare, Södergatan 13  
Fjellander, Ebba, Läkare, Föreningsgatan 30  
Trägårdh, Bertil, Tandläkare, Regementsgatan 56

## MOKORSET:

Bonnert, D., Läkare

## MORA:

Mattsson, F. M., AB

## ORUP:

Fürst, C. A., Överläkare, Orups Sanatorium

## ROMANÄS:

Beskow, Allan, Överläkare

## SKELLEFTEÅ:

Hedman, F. A., AB

## TRELLEBORG:

Jönsson, Joel, Provinsialläkare, Hansagatan 7

## UPPSALA:

Löwenhjelms, Carl, f. d. Överläkare

## ÖSTERÅSEN:

Dahlstedt, Helge, Överläkare, Österåsens Sanatorium



Utflykt på skidor.

# Gott Nytt År 1951

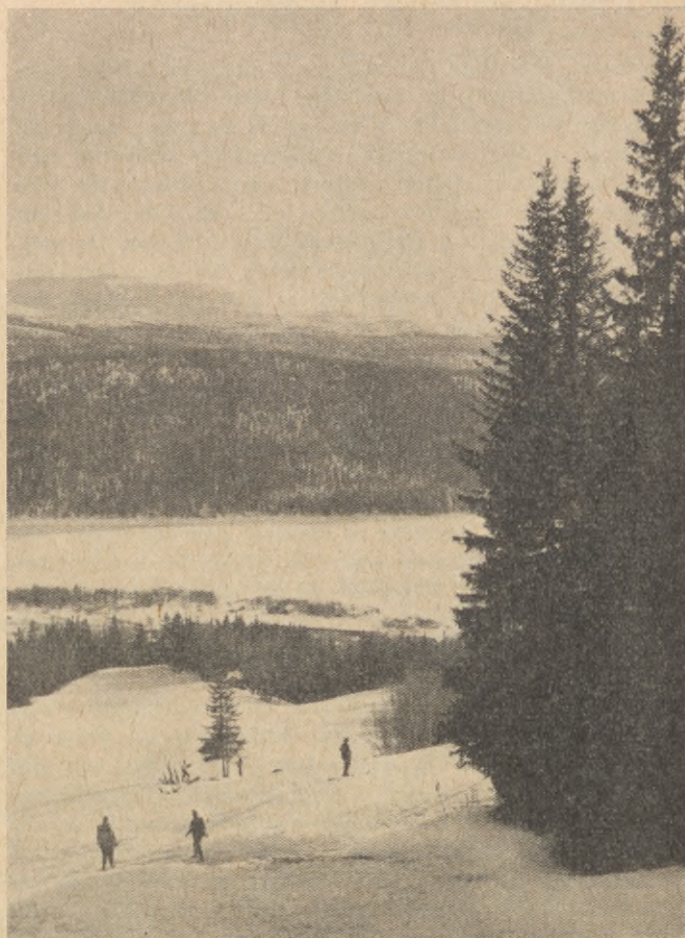
tillönskas av

## PATIENTFÖRENINGAR:

Adolfsbergs Patientförening, Örebro Stads Sjukhem, Adolfsberg  
Föreningen Enighet, Sanatoriet, Arvika  
Patienternas Understödsförening, St. Ekebergs Sanatorium,  
Axvall  
Patientföreningen Skogsblomman, Västeråsens Sanatorium,  
Borås  
Högbo Patientförening, Falun  
Patientföreningen, Garphyttan  
Kålltorps Patienters Understödsförening, Göteborg  
Sandarnes Patienters Understödsförening, Göteborg  
Hessleby Patienters Intresseförening, Hässleby Sanatorium  
Kolmårdspatienternas Intresseförening, Kolmårdssanatoriet  
Solbackens Patienters Självhjälpsförening, Kullsveden  
Fagereds Patienters Understödsförening, Lia  
Lugnets Patienters Handels- & Understödsförening, Lugnet  
Löts Sanatoriums Patienters Understödsförening, Malmby  
Moheds patientförening, Mokorset  
Målilla Patienters Understödsförening, Målilla Kyrkby  
Blommenhov San. Patienters Understödsförening, Nyköping  
Patienternas Förening "Nytt & Trevnad", Orup  
Romanäs Patienters Förening, Romanäs  
Patientföreningen Barroft, Furs Sanatorium, Saleboda  
Spenshults Patienters Understödsförening, Sanatoriet, Spenshult  
Selggrens Sanatoriepatienters Understödsförening "Hallen Vilan",  
Strömsbro  
Svenshögens Patienters Självhjälpskassa, Svenshögen  
Sävsjö Patienters Förening, Sävsjö  
Väsby Sanatoriepatienters Understödsförening, Upplands Väsby  
Patienternas Understödsförening, Länssanatoriet, Uttran  
Söderby Patienters Understödsförening, Uttran  
Vattholma Sanatoriums Patientförening, Vattholma  
Patienternas Understödsförening vid Västmanlands Läns Sana-  
torium, Västerås  
Sjö-Gunnarsbo Patienters Understödsförening, Åsunden  
Patientföreningen Faxbruset, Nordhem, Österås  
Österåsens Patientförening, Österåsens Sanatorium

## KONVALESCENTFÖRENINGAR:

Föreningen Eskilstuna Lungkonvalescenter, Eskilstuna  
Mellanskånes Konvalescenthjälp, Eslöv  
Dalarnas Lungsjukas Centralförening, Falun  
Göteborgs Lungsjukas Centralförening, Göteborg  
Norra Hälsinglands Konvalescentförening, Hudiksvall  
De Lungsjukas förening i Hälsingborg m.o.  
De Lungsjukas Konvalescentförening i Höganäs med Kulla-  
bygden, Höganäs  
Jönköpingsortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Jönköping  
Jönköpings läns Lungsjukas Centralorganisation, Jönköping  
Kalmar Läns Centralorganisation för lungsjuka, Kalmar  
Kalmar Konvalescentförening, Kalmar  
Karlshamnstraktens Konvalescentförening, Karlshamn



Vinterbild från Dalarne.

Karlskronaortens Konvalescentförening för lungsjuka, Karlskrona  
Landskrona Konvalescentförening för lungsjuka, Landskrona  
De Lungsjukas Förening i Östergötland, Linköping  
Kronobergs Läns Konvalescentförening, Lugnet  
Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Malmö  
Nybro Konvalescentförening för lungsjuka, Nybro  
Ronnebyortens Konvalescentförening, Ronneby  
Salaortens Konvalescentförening, Sala  
Sandvikens Konvalescentförening, Sandviken  
Centralstyrelsen FLIS, Stockholm  
Föreningen för lungsjuka i Stockholm, Stockholm  
Södra Hälsinglands Konvalescentförening, Söderhamn  
Sölvesborgstraktens Konvalescentförening, Sölvesborg  
Konvalescentföreningen för tbc-sjuka, Trelleborg  
Konvalescentföreningen Lövsta, Umeå  
Uppsala Läns Konvalescentförening, Uppsala  
Varbergs med omnejd Konvalescentförening, Varberg  
Gotlands Konvalescentförening, Visby  
Norra Älvsborgs Konvalescentförening, Vänersborg  
Värnamoortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Värnamo  
Konvalescentföreningen Aros, Västerås  
Centralorganisationen för lungsjuka i Västmanland, Västerås  
Konvalescentföreningen för lung-tbc-sjuka i Ystad m.o., Ystad  
Jämtlands Läns Konvalescentförening, Östersund

## INPLACERING AV FYSISKT ARBETSHINDRADE...

(Forts. fr. sid. 10.)

ett exempel, visserligen icke möjligt att direkt mäta huru mycket en man kan lyfta och hur länge. Något sådant kräves icke heller. Men kan man med fog bedöma en man som "duglig till medeltungt arbete", torde man också med för ändamålet nöjaktig säkerhet kunna uppskatta och ange vad som bör vara övre gränsen för hans förmåga att lyfta och under hur stor del av arbetsdagen han kan prestera denna lyftning. De möjligheter till felbedömning, som här finnas, äro enligt mitt förmenande icke så stora att de äventyra metodens praktiska användbarhet. Av största vikt för bedömningen av den fysiska kapaciteten är givetvis att man tar upp en noggrann yrkesanamnes. Vad man där får veta om den undersöktes tidigare prestanda, ger i belysning av undersökarens praktiska eller åtminstone teoretiska kunskap om arbetskraven inom olika yrken ofta en bättre grund för bedömningen än den kliniska undersökningen.

En summarisk presentation av systemet som denna, ger måhända intrycket att läkarens analys, enligt det Hanmanska schemat, måste bli mycket tidsödande. Så är emellertid icke förhållandet. Sedan man fått någon vana tar i flertalet fall själva analysen efter genomförd vanlig undersökning endast ett par tre minuter.

I detta sammanhang må framhållas, att bedömningen av den fysiska kapaciteten är väsentligt lättare, när det gäller en ifrågasatt omflyttning till annat arbete av en person, som fått sin arbetsförmåga reducerad, än vid en vanlig nyanställningsundersökning. Vid en omflyttningsundersökning har ju det tidigare i en analyserad arbetsform utförda arbetet utgjort ett praktiskt prov, en test, på explorandens fysiska förmåga, som tillsammans med läkarundersökningsresultatet möjliggör ett mera exakt bedömande av den fysiska kapaciteten.

En tredje frågeställning gäller korreleringen av läkarrapporten med arbetsanalysen. Hur bör den lämpligen ske? Hanman anger två möjligheter: i ena fallet kan en läkare vilken som helst lämna sin förutsättningslöst gjorda analys till anställningsorganet, som i sammanställningen av analyser söker upp den eller de arbetsformer, som passa. I det andra lämnar anställningsorganet förslag till ett eller ett par alternativa arbeten till industriläkaren. Denne ser efter om den undersöktes kapacitet enligt schemat täcker kraven och meddelar detta med ja eller nej, lämplig eller olämplig till anställningsorganet.

Vid ASEA ha vi funnit, att en kombination av dessa metoder för oss är mest lämplig. Anställningskontoret gör en första intervju med den sökande och tar reda på, vilket arbete som lämpar sig för honom med hänsyn till hans erfarenhet, eventuella utbildning och intressen. Mannen skickas till undersökningsläkaren med uppgift om föreslaget arbete, denne gör sin undersökning och analys förutsättningslöst men kontrollerar själv i arbetsanalysen att arbetet passar.

Genom att läkaren på ena sidan har en viss förtrogenhet med arbetsmiljön och arbetsformerna och på den andra sidan vet hur pass strängt han bedömt fallet, kan han bäst avgöra om smärre diskrepanser vid korrelationen behöver hindra anställningen, eller om jämkning utan risk kan göras. Så ofta anledning finnes diskutera vi dessutom placeringen vid personlig kontakt med anställningskontoret och event. med arbetsledaren. Ett exemplar av läkarrapporten följer den anställde till verkstadsledningen. Omflyttning till annat arbete får sedan inte ske utan att man med Hanmanformuläret kontrollerar att det nya arbetet passar. Min mening är sålunda, att korreleringen bör göras av industriläkaren eller av denn och anställningstjänste-

mannen i samarbete. Jag tror knappast det skulle vara lyckligt om Hanmananalyser mera allmänt utfördes t.ex. av lasarettsläkare eller andra läkare utanför industrien och lades till grund för placering.

Hur har nu Hanmansystemet fungerat vid ASEA? Som jag tidigare framhållit har det med hänsyn till den relativt korta observationstiden och materialets tämligen ringa omfattning icke ansetts lämpligt att nu söka få fram någon statistik som underlag för bedömningen av systemets värde. Det skulle givetvis eljest vara av stort intresse om man, såsom Hanman vill hävda, kunde påvisa en gynnsam inverkan av systemets införande t.ex. på olycksfallsstatistiken, frånvarofrekvensen eller avgångssiffrorna. Personligen är jag dock benägen att tvivla på möjligheten att statistiskt få fram en invändningsfri kausalitet härvidlag. Det är ju så många väsentliga faktorer av andra slag, som inverka på de nämnda relationerna och som man inte kan utesluta i sammanhanget. Ett förhållande synes mig dock för tjäna att här omnämnas:

Vi gjorde på sin tid vid ASEA:s hälsovårdsbyrå en sammanställning över resultatet av nyanställningarna under 1948 och gjorde då den för oss nedslående upptäckten att avgångsprocenten för gruppen villkorligt anställda, d. v. s. de, som vid nyanställning haft någon defekt som inskränkt deras användbarhet, var dubbelt så stor som avgångsprocenten för gruppen anställda utan villkor. Vi ha nu gjort motsvarande sammanställning för den första halvårsperiod som Hanmansystemet varit i bruk. Materialet är kanske inte fullt jämförbart då gruppen villkorligt anställda i detta material är något vidare, d. v. s. omfattar flera fall av mindre betydelsefulla defekter. Jag tror dock inte att denna olikhet är av betydelse i sammanhanget. Det visar sig nu, att i materialet från 1949, då Hanmansystemet tillämpats, avgångsprocenten för gruppen villkorligt anställda är icke oväsentligt lägre än för gruppen anställda utan villkor, nämligen 18 för den förra och 25 för den senare. Det är efter mitt förmenande inte oberättigat att skriva den efter Hanmansystemets införande klart gynnsammare avgångsprocenten ifråga om gruppen villkorligt anställda Hanmansystemet till godo.

I övrigt måste jag inskränka mig till subjektiva värdeomdömen. Vi som inom företaget syssla med arbetsplacering mena oss ha skäl för den uppfattningen, att vi i Hanmansystemet fått ett värdefullt hjälpmedel i vårt arbete. Det är ingen universalmetod, det ger sig heller inte ut för att vara det. Det täcker ju endast den ena, den fysiska sidan av problemet och bortser medvetet från den psykologiska bedömningen. Det förenklar och förtydligar meddelelsen mellan läkaren och anställningsorganet, men gör därför inte den personliga kontakten dem emellan överflödig. Det räknar jag närmast som en fördel, ty ett system så fulländat mekaniserat, att man så att säga kunde stämpla in läkarundersökningsresultatet och liksom en hålkortsmaskin automatiskt få ut en arbetsbeteckning, vore enligt min mening allt annat än idealiskt. Inget aldrig så fulländat system för arbetsplacering kan eller får ersätta den personliga kontakten mellan läkaren, anställningsmannen och arbetsledaren.

Huru vittgående slutsatser om systemets användbarhet överhuvud våra erfarenheter berättiga till, är kanske vanskligt att avgöra. Kanske kunde följande punkter få gälla:

1. Den Hanmanska arbetsanalysen är ett värdefullt hjälpmedel vid placering av nyanställd personal, liksom vid omplacering av genom sjukdom, olycksfall eller lyte arbetshindrade. I särskild grad bör detta gälla för företag med hög differentiering av arbetsformerna, stort antal anställda och relativt hög omsättning bland arbetarna.

# Schack

## SICILIANSKT PARTI.

Spelat i kvalificeringen till ryska mästerskapet 1950.

Vit: Ragozin

1. e2—e4
2. Sg1—f3
3. d2—d4
4. Sf3×d4
5. Sb1—c3
6. Lf1—c4

Svart: Heller

- c7—c5
- Sb8—c6
- c5×d4
- Sg8—f6
- d7—d6
- —

Förbereder den följande springarmanövern.

- |            |        |
|------------|--------|
| 21. — —    | b7—b5  |
| 22. Sc3—e2 | Dc4—c7 |
| 23. Se2—c1 | a6—a5  |
| 24. Sc1—d3 | Lc8—a6 |

Svart står äntligen utvecklad, men motspelen kommer försent.

- |           |        |
|-----------|--------|
| 25. g4—g5 | Lg7—h8 |
|-----------|--------|

För att kunna parera den av vit planerade springarschacken på f6, och angreppet på h-linjen.

- |                |        |
|----------------|--------|
| 26. Sd3—f2     | h7—h5  |
| 27. g5×h6e. p. | Sf8—h7 |
| 28. Th3—g3     | b5—b4  |
| 29. a3×b4      | a5×b4  |
| 30. Dh4—g4     | Sh7—f8 |
| 31. h2—h4      | — —    |

Den nya murbräckan sättes i rörelse!

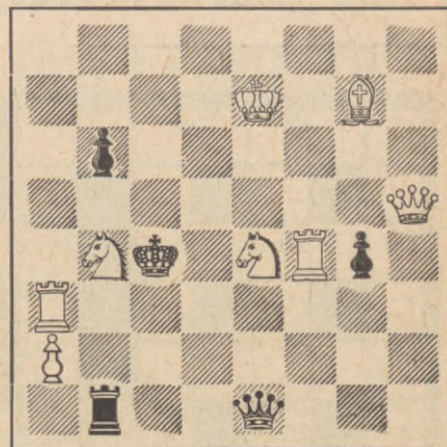
- |            |           |
|------------|-----------|
| 31. — —    | Te8—b8    |
| 32. h4—h5  | La6—c8    |
| 33. Sf2—h3 | Ta8—a6    |
| 34. Sh3—g5 | g6×h5     |
| 35. h6—h7† | Uppgivet. |

(På 35.—, S×h7 hade givetvis följt 66. D×h5.)

Lösning till problem av H. Meyer. (Tredragare). 1. Lg8!, e2. 2. Tf7, Ka2. 3. Ta7 matt

Redigerad av  
G. SKARP

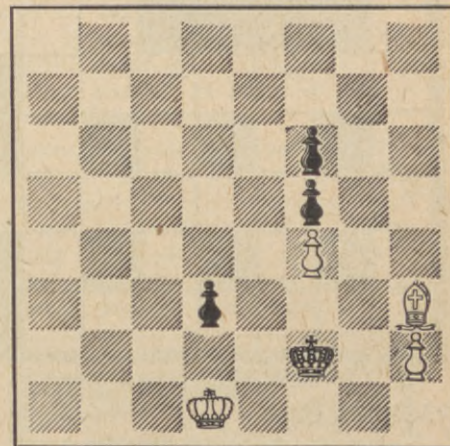
PROBLEM.  
Av Adabascheff.



Matt i två drag.

(Vit: Ke7, Dh5, Ta3, f4, Lg7, Sb4, e4, Ba2 = 8 pj. Svart: Kc4, De1, Tb1, Bb6, g4 = 5 pj.)

STUDIE.  
Av O. Dures.



Vit drar och vinner.

(Vit: Kd1, Lh3, Bf4, h2 = 4 pj. Svart: Kf2, Bd3, f5, f6 = 4 pj.)

Vanligare är 6. Le2. På senare år har med framgång även spelats 6. Lb5.

- |           |        |
|-----------|--------|
| 6. — —    | e7—e6  |
| 7. 0—0    | Lf8—e7 |
| 8. Lc1—e3 | 0—0    |
| 9. Lc4—b3 | — —    |

För att fullfölja uppmarschen utan att störas av hot på löparen.

- |            |        |
|------------|--------|
| 9. — —     | Sc6—a5 |
| 10. f2—f4  | d6—d5  |
| 11. e4—e5  | Sf6—d7 |
| 12. Dd1—h5 | g7—g6  |

(Det hotade redan Tf3 med överhängande angrepp.)

- |             |        |
|-------------|--------|
| 13. Dh5—h6  | Tf8—e8 |
| 14. Ta1—d1! | Le7—f8 |
| 15. Dh6—h3  | a7—a6  |
| 16. g2—g4!  | Dd8—c7 |
| 17. Tf1—f3  | Sa5—c4 |
| 18. Lb3×c4  | Dc7×c4 |
| 19. Dh3—h4  | Lf8—g7 |
| 20. Tf3—h3  | Sd7—f8 |
| 21. a2—a3   | — —    |

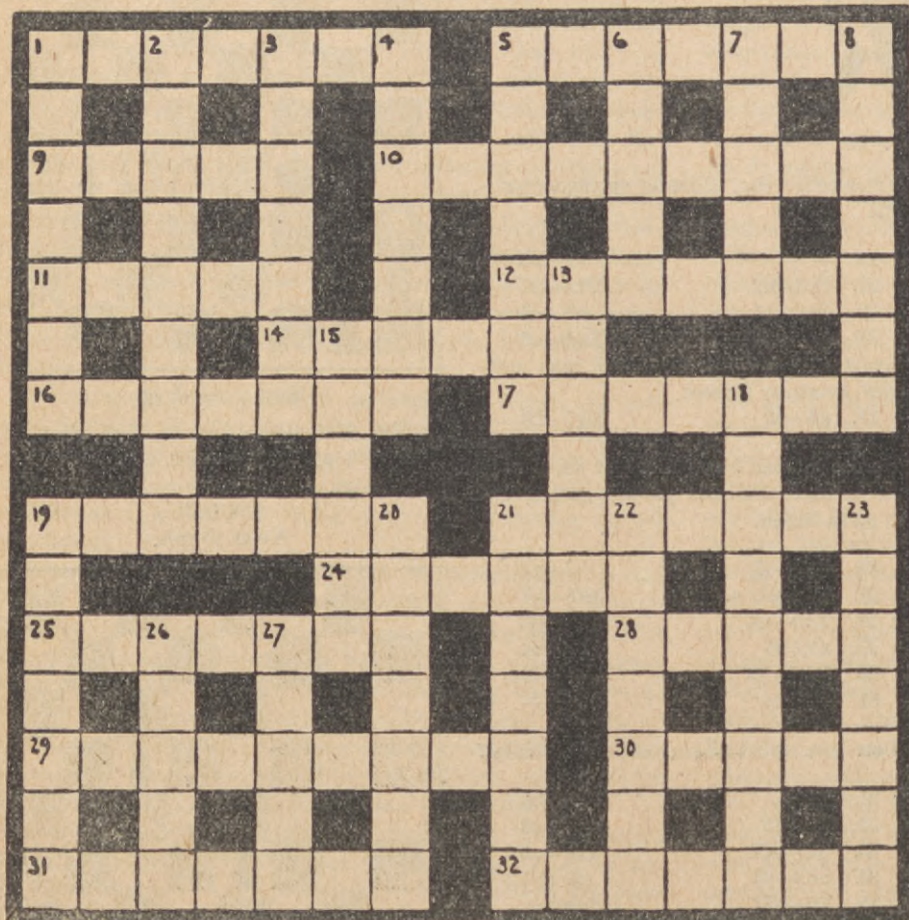
2. Så långt så är möjligt bör läkarundersökningen utföras av läkare, som äger viss förtrogenhet med industriarbetare, och helst just med det aktuella arbetet och dess miljö.

3. Slutligen, vilken betydelse kan en förbättrad metod för inplacering i industriarbete med hänsyn till fysiska arbetskrav och fysisk kapacitet ha, för de partiellt arbetsföra och deras behandling? Det är ju så att rätt många hinder resas för de partiellt arbetsföra vid deras försök att komma in i industriarbetet. Ett sådant är företagarens farhågor, att de arbetshindrade skulle vara mindre effektiva i arbetet, att deras anställande skulle öka frånvaron i arbetet på grund av sjukdom och olycksfall och att därigenom produktionen skulle minska. Ett annat och föga mindre viktigt hinder är de anställdas motstånd, orsakat av fruktan att arbetshindrade i arbetslag och grupper skulle betyda sämre prestationer och minskade inkomster för laget eller gruppen. Det måste då för de fysiskt arbetshindrade och deras utnyttjande i produktivt arbete vara

av väsentlig betydelse att deras inplacering i industriarbetet kan göras så att de få en syssla, som de kan utföra lika bra och lika risksäkert för dem själva, för deras arbetskamrater, för maskinerna och produkten, som en frisk arbetare skulle göra det. Enligt min uppfattning ha vi i Hanmansystemet fått en metod, som så långt förhållandena i övrigt medge det klart verkar i detta syfte. Det måste ju då påpekas att metoden endast berör den grupp av partiellt arbetsföra, där en fysisk defekt, ett lyte, en kroppslig sjukdom utgör ett relativt hinder vid placeringen i industriarbete. Den stora grupp, där arbetshindret helt eller delvis ligger på det psykiska området beröres alltså inte, eller rättare, inte mer än vad som gäller vilken som helst nyanställd. Möjligt är också att genom den gynnsammare inplaceringen i industriarbetet av en stor grupp arbetshindrade, behovet av andra former av arbetsvård i någon mån skulle kunna minska. Härom ger dock våra hittillsvarande erfarenheter inget säkert besked.



# KORSORD nr 1



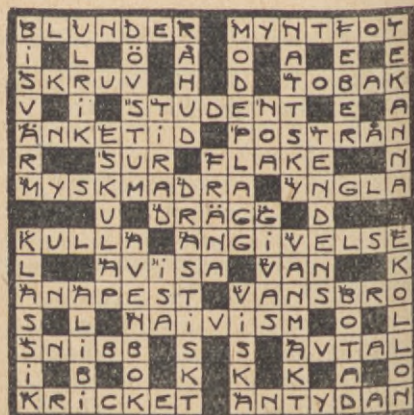
26. Den hungriges ögon har ett — uttryck. (5)  
 27. Kunna solarna i världsrymden liknas vid. (5)

## Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 1 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 februari 1951. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 1". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status marsnummer.

## Lösning till korsord nr 11.



Pristagare: Första pris 10:—, Fr. Adèle Rydén, Trädgårdsgatan 15, Örebro, andra pris 5:—, Fru Birgit Ericsson, Bondegatan 48 III, Stockholm Sö.

## VÄGRÄTA ORD:

1. Har en mycket fin lukt. (7)
2. "Glansig ringlar hans rygg, trekliven skimrar hans tunga." (7)  
(Vergilius)
3. En skånsk kommun av vatten och fisk. (5)
4. Tropisk framställning. (9)
5. Annat ord för lasta. (5)
6. As. (7)
7. En sådan reflekterar och säger oss sanningen. (6)
8. En bild från det undermedvetna. (7)
9. Användes för ofta till fängelse. (7)
10. Det vore ett aber, om han skulle tappa stilen. (7)
11. Kålle är en obotlig sådan. (7)
12. Kraftigare än en åsnakindbåga. (6)
13. Till Österland vill jag fara... (7)
14. Sensation för en straffänge. (5)
15. Två lägenheter och en katt. (9)
16. En gång i underjorden. (5)
17. Till Leningrad. (7)
18. Man mot man. (7)

## LODRÄTA ORD:

1. Stilla gator och ett ödsligt torg. (7)
2. Tok. (9)
3. Sankt Bernhard. (7)
4. Vilken känd aktris dricker sitt namnsdagskaffe den 27 september? (7)
5. Kan tryckstil vara. (7)
6. Koloxid och väte. (5)
7. En fly vara, hur är den? (5)
8. Den fyllnad som består av två kvinnor. (7)
9. Circulus vitiosus. (6)
10. "En sådan seger till, och jag är förlorad." (6)
11. Slutar med en särskild mössa. (9)
12. Ståndar i boden Bacchi bekännare, barnafrom bidan, boken i hand. (7)
13. Något utdraget. (7)
14. Trafikkultur. (7)
15. Har länge odlats hos de gula. (7)
16. Man i vitt. (7)



PAUL U. BERGSTROMS A. B.



### Ett gammalt New York-sjukhus

Om det berömda gamla New York-sjukhuset Rochester General Hospital kom för inte så länge sen ut en bok, som har åtskilliga roande episoder att berätta. Boken heter "A century of service" och är skriven av Virginia Jeffrey Smith.

Det var trögt före i portgången för Rochester General Hospital. Förresten dröjde det innan sjukhuset fick sin portgång. Redan 1847 var ritningarna klara och alla åtgärder vidtagna för att påbörja anstaltens byggande, men först 1862 stod byggnaden färdig. Då fanns inte ett öre, eller för att vara mer exakt inte en cent av byggnadsfonden kvar. Det tog ytterligare två år innan man hade skrapat samman pengar till sjukhusets in-

redning. En enorm basar gjorde susen. Tillställningen bevistades av "två tunnland människor". Beräkningen är naturligtvis gjord av en farmare. Och så kom då äntligen 1864 den högtidliga stund när sjukhuset kunde öppna och motta sin första patient. Hon hette Maggie O'Brien och led av springmask.

1870 hade man i alla fall en omsättning av hundra patienter och man gjorde vad man kunde för att de skulle finna sig tillrätta. Bland annat utfärdades särskilda instruktioner till sköterskorna att "vara lugna och undergivna och utan opposition göra som patienterna bad dem". Sköterskorna hade förmodligen ingen lättsam tillvaro även på andra sätt. Deras uniform bestod bland annat av en mycket



Rochester General Hospital, New York.

## WASABRÖD ger råg i ryggen!

omfångsrik kjol, så lång att den nästan dolde de bredtåiga, lågklackade kängorna. Förkläd var lika långt som kjolen och hade en bredd av en meter. Mössan var en krok av stärkt vitt tyg, sex tum i fyrkant.

Operationerna skedde på den tiden i styrelsens sammanträdesrum. Man flyttade undan de på golvet traditionellt utplacerade spottkopporna och drog in med operationsutrustningen. 1888 tog man dock bort den persiska mattan i operationsrummet och lade på en korkmatta.

Så småningom gjorde emellertid den moderna tekniken sitt intåg även i Rochester General Hospital. 1897 fick sjukhuset sin röntgenapparat, den första, för vilken bestämmelsen gällde att den kostnadsfritt endast fick användas för dem som var eller skulle bli sjukhusets patienter.

Redan året innan hade anstalten fått sin ambulans. Ett av läkarna konstruerat, specialbyggt fordon, sista skriket i komfort och elegans. Man letade länge efter lämplig häst, som enligt utfärdade instruktioner skulle vara "snabb men ändå foglig, och med gott förstånd."



apotek, förg. & sjukv. aff. Pris kr. 3:50  
AB. ATOMA, Stockholm 16.

## Allmogevävnader

Sven Andersson

Tel. 109 67

BORAS

Tel. 190 37

## AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan  
Jacquardkort — Registerkartong

## Viganis medicinskåp

I Cambridge utställdes för några år sen ett tvåhundra år gammalt medicinskåp som tillhört John Francis Vigan, professor i kemi vid Cambridge's universitet 1703.

Vigani var född i Verona. Man vet just ingenting om hans ungdom, men det är känt att han kom till England 1682, samma år som hans lärobok i kemi utgavs i Danzig.

"En mycket lärd kemist och en vitt-

befaren man, men en fyllbult", är det omdöme en av Viganis lärjungar faller om honom i sin dagbok. Sentida historiker har gjort invändningar mot denna karaktäristik under påpekande av att en fyllbult aldrig skulle utnämnas till professor vid det ärevördiga universitetet i Cambridge.

Men låt oss lämna de lärde att tvista om denne berömde kemists alkoholvanor och i stället intressera oss för hans medicinskåp. Det är en vacker, välbevarad

pjäs i brun ek, något mer än en och en halv meter hög och försedd med tjugosex utdragslådor. Dessa lådor rymmer en fantastisk arsenal av alla de preparat som Vigan och hans samtida ansåg verk samma vid bekämpandet av sjukdomar.

Där finns dyrbara stenar av alla slag, ametister, topaser, rubiner, safirer; varje stenart ansågs besitta hälsobringande verkan vid visst slags sjukdom och skulle användas enligt ett noga uppgjort schema. Där finns manna, myrra, kinin, skorpioner, krabblor, träd- och blomrötter och mängder av flaskor med sällsamma dekokter. En flaska innehåller en vätska av samma slag som än i dag används av franska snickare som möbelpolityr. Originellast av allt är kanske ett fint stoft, enligt uppgift avskrapat från bockskägg. Avskrapet gjordes på bockar vilka betat i trakter där det växte en buske vars blad förmodades vara särskilt hälsobringande vid en viss sjukdom, vilken framgår inte av beskrivningen.

Viganis medicinskåp har mer än kurositetsintresse. Det visar vilken inriktning den medicinska forskningen hade för ungefär tvåhundra år sen och lär oss bättre än långa utläggningar förstå hur snabbt utvecklingen gått sen dess.

## Norskt bildsvep

Den lilla artikeln om skärmbildsfartyget "President Roosevelt" i oktobernumret av Status föregående år har föranlett våra norska vänner att sända oss ett knippe bilder av det enda krigsfartyg i världen som oss veterligt används på ett förnuftigt sätt. Någon kommentar till de olika bilderna behövs inte och den gemensamma underskriften för dem alla må vara: "Ett fiskar- och sjöfararfolk bekämpar tuberkulosen".



## Stipendier för studier vid folkhögskolor och socialinstitut

från De Lungsjukas Riksförbund — enligt tillkännagivande i Status oktobernummer 1950 — har utdelats till tio personer. Sammanlagda stipendiesumman var 3.000 kr. med 300 kr. till varje elev. Stipendiebeloppet, som gäller studier hösten och vintern 1950—51, har utgått enligt följande personförteckning:

Alex Andersson, Stockholm  
E. A. Sparrman, Lövsta  
Kerstin Andersson, Skövde  
Ruth Marklund, Brännfors  
Gustav Karlsson, Rävemåla  
Astrid Dahlberg, Axvall  
Daniel Bertsson, Stammed  
Gösta Nordenberg, Lund  
Helge Karlsson, Tandbyn  
Sven Öhman, Örnköldsvik

## Bengtssons Barnkläder

SÖDRA FÖRSTADSGATAN 43

M A L M Ö

## A.-B. Bleckvarufabriken Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

BORÅS och SÖDRA  
ÄLVSBOGGS LÄN

# E. W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI  
MERCERISATION  
Filmtryckeri

BORÅS  
Tel. växel 174 65

Vid elektriska installationer  
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38  
Affär: LILLA BROGATAN 30

## Syfabriken Valkyrian

### Skjortfabrik

Tel. 111 21  
BORÅS

## BIL-SERVICE AB

BORÅS  
Allt i bilbranschen

Aktiebolaget

## Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08  
Tillverkar:

Möbiltyger, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

## Häggåstrands Väveri

### Aktiebolag

KINNAHULT

## Aktiebolaget

# Ludvig Anderson

KASTHALLS MATTFABRIK  
KINNA

## AB BREDIN & Co — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar  
utföras fackmässigt under garanti  
Telefon 323

RESERVERAD ANNONSPLATS

## FALKÖPING

## Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

## JÖNKÖPING

## June-Munktell

### Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET  
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping, Telegr.-adr.: Motor  
Telefoner: 197, 897

## AB Abrahamssons Snickerifabrik

Smålands Taberg  
Tel. 77, 277

Tillverkar byggnadssnickerier  
och levererar trävaror

## FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig  
sortering i sjukvårds- o. förbandsartiklar.  
Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595  
JÖNKÖPING

RESERVERAD ANNONSPLATS

## GYNNA

Status annonsörer!

## LUND

### HÄR STANNAR VI

Lämna Edra kläder till kemisk tvätt hos  
DALBY KEMISKA, så får Ni ett stil-  
fullt och välgjort arbete  
Kläder kan sändas direkt till fabriken  
i DALBY

En gång kund — Alltid kund

## DALBY

# Kemiska

## MALMÖ

Ät varje dag —

## Andersson's

Kött-, Fläsk- o.  
Charkuterivaror

Elda ekonomiskt  
köp kooperativt

AB KOLKOKS  
MALMÖ. Tel. 717 95 (växel)

## O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakargat. 4. Tel. 201 78, 781 54  
Postgiro 14009

## SUNDSVALL

## NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å Bergsåkers Travbana Sundsvall,  
travtävlingar c:a 30 söndagar under  
Mars—Oktober 1950. Totalisator.

631 88 Pressrummet 630 61  
Tel. Kontoret 4270 — Banmäst. 5330

## UPPSALA

## DERBER

A.-B. Hj. Söderberg  
UPPSALA

# WANGELS

MALMÖ

när det gäller kvalitetsarbete i

**Kemisk tvätt**

**Färgning**

**Pressning**

Affärer:

Falsterbogatan 33	Tel. 113 43
Henrik Smithsgatan 1	„ 130 28
Engelbrektskatan 11 B	„ 139 72
Ö. Förstadsgatan 46	„ 223 83
Regementsgatan 11	„ 752 10

RESERVERAD ANNONSPLATS

**GOD MAT – TRIVSAM MILJÖ  
PÅ DE ÅTTA  
SOLIDARRESTAURANGERNA:**

<b>Pilgården</b>	<b>Bergsgatan 20</b>
<b>Södergatan</b>	<b>M.F.F.-stadion</b>
<b>Folkets hus</b>	<b>Drottningtorget 10</b>
<b>Temperance</b>	<b>Malmgården</b>
även hotell	de båda sistnämnda
Engelbrektskatan 16	äro självserveringar

*Solidar*

*Status*

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

JULNUMMER 1950

**Upplaga 173 000 ex. (slutsåld)**

*Status hävdar sig som en av landets  
bästa och största månadstidskrifter*

**En god nyårsföresats = Prenumerera på Status**

**En god kundkontakt = Annonsera i Status 1951**